

MOLLA SÂLİH

Eş-Şüzûr-üz-Zehebiyye
vel-Kıtaü'l-Ahmediyye
fil-Lûgat-it-Türkiyye

Çeviren :
BESİM ATALAY

ÖNSÖZ

Altıncı defa bu zakiyyat çevirmesinin önsözünde dahi anlattığım üzere ortaçağda Mısırdaki ve Suriyede Türk ve Kölemen egemenliğinin devam ettiği yıllarda Türk dilinin çok önemli bir yer tutmuş olduğuna şüphe yoktur. Türk Kölemenleri devrinde başlamış olan Türkçe öğrenme ve konuşma cereyanı, Çerkes Kölemenleri devrinde de hiç eksilmeden devam etmiştir. Resmî dilin o devirde dahi Türkçe olduğuna şüphe yoktur. Netekim فاصوغوری zamanında ve bu zatın emriyle Şehnâme Farsçadan manzum olarak Türkçeye çevrilmiştir(*)

Mısır'daki Türkçe telifleri ve yayınları başlıca üç büyük devreye ayırmak gerektir:

Birinci devre, Kölemenler devridir. Bu devirde Mısırdaki الادراك الانزك، النحلة الزكية، الفوائيد الكبية، بلدة المشناق، زهر الملك في نحو الزك، الافعال في لسان الزك، الانزك، النحلة الزكية، الفوائيد الكبية، بلدة المشناق، زهر الملك في نحو الزك، الافعال في لسان الزك، ve başkaları gibi değerli eserler yazılmış(**) ve Türkçeye Arapçadan ve Farsçadan bir takım eserler çevrilmiştir. Şehnâme tercümesi ile, Kıpçak diyeleğinde yazılmış olan كتاب قصائد مكة والمدينة والقدس (***) bu cümledendir.

(*) Bk: At-tuhfat 'uz-zakiyyat çevirmesi önsözü s: VI.

(**) Fazla bilgi isteyenler Divanü Lügat-it-Türk tercümesi önsözüne baksınlar.

(***) كتاب قتائد المكة والمدينة والقدس adındaki eser, Çerkes Kölemenlerinin onuncusu olan ملك الظاهر ابو سعيد محمد بن قنقش zamanında hicrî 849 yılında Kudüste yazılmıştır. Kitabın müellifi محمد بنی adında bir zattır. Kitap, Kıpçak Türkçesi ile yazılmış ve o vaktin imlâsına göre “hareke-i harfiye,” denilen sesli harfler hemen hiç kullanılmamıştır. Bundan dahi anlaşıldığına göre o devirde Kölemenlerin hâkim olduğu yerlerde Türkçe dahi hâkimi imiş. Kitabın aslı Bursa tüccarlarından Hüseyin Kocabaş elindedir. Kitap hakkında verdiği bilgiden dolayı kendisine teşekkürler ederiz.

İkinci devre, Osmanlı idaresi ile açılan devredir. Bu devrede Türkçe, yalnız Mısırda değil Fas'a kadar hütûn yınarı Afrika'da egemenliğini kurmuş bulunuyordu. Yalnız bu devrede Aş-şuzur 'uz-zahabiyyat sahibinin de anlattığına göre Kıpçakça yerine Batı Türkçesi geçmiş idi. Arap-
المنذور الذهبية والنطق الاحمدية في اللغة التركيبية gibi eserler
lars Türkçe öğretmek için bu devrede yazılmıştır.
yazılmıştır.

Üçüncü devre, Kavalalı Melimet Ali Paşanın oradaki egemenliği ile başlar. Bu devrede Mısırdaki Bulak matbaasında birçok Türkçe eserler basılmıştır. Bu eserler gerek kâğıt gerek basım ve gerek cilt bakımından İstanbul basınılarından çok üstün idi. Lügat, tarih ve edebiyat gibi birçok değerli eserler yanlışsız olarak orada basılmıştır.

— AŞ-ŞUZUR 'UZ-ZAHABIYYAT NASIL BİR KİTAPTIR ? —

Bu kitap, yukarılarda dahi söylemiş olduğumuz üzere, Araplara ve en ayaale o devirde Mısırlı kadı bulunan محمد الحسني الجاوي adındaki zatın Ahmed isimindeki oğluna Türkçe öğretmek için yazılmıştır (*). Netekim bu kitabını Türkçeyi öğretmek için yazdığını önsözünde müellif söylemektedir. Kitabın özel kitaplığımızda iki nüshası vardır.

Birincisinin Mısırdaki hicri 1047 tarihinde çekildiği anlaşıyor. Gerek yazısı ile ve gerek Kıpçakçayı okşayan tarafları ile bunun Mısırdaki yazılmış olduğuna şüphe etmiyoruz. 13,5×19,5 santimetre ölçüsünde 42 yapraktır. Sahifelerin yazısı 10×15 santimetrelilik yer kaplamaktadır. Her sahifede 15 satır vardır. Bu nüsha pek acemi bir el tarafından çekilmiş olduğundan yer yer hem Arapçası hem de Türkçesi birtakım yanlışlarla doludur; biz birçok çıkartmalarla bunları elden geldiği kadar düzeltmeye çalıştık ve çevirmemizde bu nüshayı temel tuttuk. Çünkü öbür nüsha çok kısaltılmış bulunmaktadır.

İkinci nüsha 15×20,5 santimetre ölçüsünde 40 yapraktan ibaret olup her sahifede 13 satır vardır. Sahifelerin yazısı 9×15,5 santimetrelilik yer kaplamaktadır. Anlaşıldığına göre bu, başka bir nüshadan çekilmiş olmalıdır; aradaki ayırdımlar bunu göstermektedir. Bu nüshanın yazısı çok güzel bir nesihdir. Bunun ne vakit çekildiğini gösterir bir kayıt yok ise de kitabın birinci yaprağının dışında talik bir yazı ile

(*) Bu bilgiyi, özel kitaplığımızda bulunan ve محمد الحسني الجاوي nin elyazısı ile asıl nüshadan hicri 1029 da çekilmiş olan قاموس الاروام في نظام الكلام adındaki eserin baş sahifesindeki yazılardan alıyoruz.

(İşbu bin seksen dört senesi zil-ka'de-i şerifenin yirmi yedinci günü Asitane-i 'aliyyeye vâsıl olduk. Allah ta'ala safalar edilmek nasib ve müyesser eyleye amin. El'abd 'üd-dâ'i tabi'i ser atıbbâ-yı sultanî Ahmed) diye bir yazı vardır. Her ne kadar bu yazı ile kitabın yazısı birbirine benzeniyorsa da bundan anlaşıldığına göre bu zat kitabı Mısırdaki yazdırmış ve gelirken İstanbul'a alıp getirmiş olmalıdır. Yukarıda anlattığımız üzere bu nüsha bazı metinlerde ve birçok kelimelerde atlamalar yapmıştır. Biz sırası geldikçe birer çıkartma ile bunları göstermeğe çalıştık.

Yazılarından anlaşıldığına göre birinci nüshayı bir Arabin, ikinci nüshayı da bir Türkün çekmiş olduğuna şüphe yoktur.

Aş-uzur 'uz-zahabiyyat, Türk dilinin kurallarını açıklamak ve dilin niteliğini göstermek için yazılmış değildir; ancak öğretmelik bir varlıktır. Müellif, önce Türkçede bulunan sesleri birer birer anlattıktan ve "Türkçede 29 harf vardır," dedikten sonra bizim bugün kabul etmiş olduğumuz bir kuralı, daha o vakit saptamış bulunmaktadır (*).

Müellif, kitabı dört büyük kol (=رکن) a ve bir son-kısıma ayırmıştır (**). Birinci kolda türemler (=müştak'lar), yani mastar, emir, nehiy, mâzi, muzari, ism-i fâ'il, olumsuzluk belgesi, cemi' belgesi gibi sekiz ayırım (=باب) bulunmaktadır.

İkinci kol, isimler beyanındadır. Bu kolda birbirine anlamca yakın olan kelimeler ayrı ayrı parça (=قطعة) larda gösterilmiştir.

Üçüncü kol, zamirler beyanındadır.

Dördüncü kol, Türkçe ile Arapça arasında ortak olan, daha doğrusu Türkçeye girmiş bulunan Arapça kelimeler beyanındadır.

Dört koldan sonra müellif dikkate yaraşan ve o vakte kadar hiç kimse tarafından yapılmamış olan, öğretim bakımından büyük bir değeri bulunan Türkçe konuşma ve cümle yapma örnekleri vermiştir.

— KİTABIN MÜELLİFİ KİMDİR ? —

Yine özel kitaplığımızda bulunan ve asıl nüshasından محمد الحسني الجاوي tarafından çekilmiş olan قاموس الاروام في نظام الكلام adındaki kitaptan öğren-

(*) Kural şudur: Bir kelimenin sonunda sâkin olarak (ب, ت, ط, ذ, ن, ش, ح) ve (sert ك) bulunacak olursa mâzi (د) ve (ت) olur. Yaprak: 14 sağ sahife, satır: 2-9

(**) Kitabın önsöz kısmı — yaprak: 3 sol sahife, satır: 5.

— ÇEVİRMEMİZDEKİ ÇEVRIYAZI SİSTEMİ —

A — Sessiz harfler:

- 1 — Türk alfabesinde karşılığı bulunan harfler, aynı ile alınmıştır.
- 2 — Arap harflerinden

غ	harfi	ğ
ح	"	h
خ	"	h
ق	"	k
ك (sagır kâf)	"	n
ث	"	s
ص	"	ş
ط	"	t
ذ	"	z
ض	"	z
ظ	"	z
ع	"	"
همزه	"	' ile gösterilmiştir.

B — Sesli harfler:

- 1 — Türkçe kelimelerdeki sesli harflere, sesli uyumuna göre, Türk alfabesindeki karşılıkları verilmiştir: يیر, bir gibi.
- 2 — Arapça imlânın gerekliliği olarak eksik yazılmış bulunan sesli harflerin altlarına birer nokta konulmuştur: یر, bir gibi.
- 3 — Arapça imlâda الف ile yazılan (e) harfinin, (a) ile yazılan (a) nın, (ı) ile yazılan (i) nin altlarına ufak birer yuvarlak konulmuştur: تمال temel, بشته başqa, کی ki gibi.
- 4 — Kendisinden sonra (و) veya (ی) bulunan kelime başlarındaki الف harfleri gereğine göre (o, ö, u, ü) ile veya (ı, i) ile yazılıp bunlardan önce birer (') işareti konulmuştur: اونی 'onu, اریک 'irak, اوزر 'üzre, اوزون 'uzun, اوردک 'ördek.
- 5 — Ancak kendisinden sonra (و) veya (ی) bulunmayan bu gibi الف harfleri, gereğine göre (o, ö, u, ü) ile veya (ı, i) ile yazılıp bunlardan önce birer (') işareti konulur, fakat bu Türkçe sesli harflerin altlarına birer de nokta konur: اونی 'onu, اریک 'irak.

diğimize göre kitabın müellifi لا ما isminde bir zat olup Mısırdaki Eyre-
liyye medresesi müderrisi imiş. Bu zatın Türkçe olduğu kendisine
شیخ الارواء denmesinden anlaşılmaktadır. O vakitki Türk illerinin birçok
yerlerini gezmiş, İspanbulu dahi görmüş bulunan bir zattır. 1029 yıla-
rında yaşamış olduğu anlaşıyor. Hal tercümesine dair başka bir şey bil-
miyoruz.

Bu zat, لغت الروم، الترجمان و لغت آل عمیال، لغتوس الارواء، الشرح والدمیة.
adındaki kitapları yazmıştır.

— KİTABIN YAZILIŞ ŞEKLİ ve ÇEVİRMEDE TUTULAN YOL —

Biz, kitabın önsözünün büyük bir kısmını dilimize çevirmedik.
Çünkü bunu olduğu gibi çevirmekte bir fayda görmedik: kısaca özünü
verip geçmeyi daha uygun bulduk.

Müellil, bu kısımda besmele ve duadan sonra, hisinlarından ve
destlarından birçok kimselerin böyle bir eser yazması için kendisine
ricalarda bulunduklarını ve yazıp yazmamakta ikircimlik içerisinde kaldı-
ğını ve sonunda, Mısır kadısı محمدالحسين الجاذی tarafından oğluna Türk-
çe öğretmek üzere bir kitap yazması rica olunduğunda dayanamayıp bu
kitabı yazdığını anlatıyor. Bu zatı öğmek için uzun uzadıya diller dökü-
yor: birtakım beyitlerle bunun oğluna uzun ömürler ve iyilikler diliyor (*).

Müellil, bundan sonra, kitabı telif ederken otuzdan artık kitap top-
ladığını ve kitabına aldığı kelimeleri bu kitaplarla karşılaştırdığını anlatıyor.
Topladığı kitaplar, bildiğimiz çok yaygın olan kitaplardan ibarettir. Bun-
lar Ahteri, Mirkat, Mi'met 'ul-lah, Halimî, Şihâh-i 'Acem, Şihâh 'ul-beyân,
Cevahir 'ul-ukûd, Tuḥfat 'ul-adab va Silsilat 'uz-zahab, Nişâb iş-şibyan,
Tuḥfe-i Şâhidî, Tuḥfe-i Ḥusam gibi kitaplardır.

Müellif, kitabı bitirdikten sonra Endülüslü Ebi-Hayyan'ın الدرالمختصة
adındaki eserini gördüğünü söylüyor ve "Tanrı kendisinden
hoşnut olsun, eserini güzel yazmış. Fakat onun bu kitabı Tatarca üzeri-
nedir; şimdi Türk devletinin ülkesinde bu dil kullanılmayıp ancak Kefe
ve Tataristan taraflarında kullanılır. Bundan başka insanlar yeni şeylere
ilaka düşkünlüdürler. Onun için hen bu kitabımı yazmaktan vaz geçme-
dim," diyor.

Yine müellil önsözünde kendisinden önce geçmiş olan birtakım
zatların bu yolda faydalı eserler yazmış olduklarını söylüyorsa da eserle-
rin adlarını bildirmiyor.

(*) Bu beyitler ile duanın bir kısmı öbür nüshada yoktur.

C — Arapça Tarif Harfleri:

- 1 — Tarif harflerinin leri, birleşmelerde yazılmamış, yerlerine birer (') işareti konulmuştur: رب العالمين Rabbi 'l-'ālamīn gibi.
- 2 — Kumerî harflerden önce gelen tarif harflerinde ل lar oldukları gibi bırakılmıştır.
- 3 — Şemsi harflerden önce gelen ل lar şemsi harflere çevrilmiştir.
- 4 — Kelimeler ile tarif harfleri arasına (—) konulmuştur: الحال el-ḥāl eş-şems gibi.

Kitabın metinde tekrarlanmış olan kelimeler ancak bir kere alınmıştır. Türkçe kelimelerdeki yanlış harekeler düzeltilerek ona göre okunmuş veya yazılmıştır.

Hiç maddî bir şey beklemeden bize değerli bir çok yazma eserler bulmuş ve vermiş olan sayın bay Raif Yelkenci'ye burada teşekkürler etmeği bir borç bilirim. الشكور الذميه yi de bu zat vermiştir. İlime yaptığı hizmetlerinin daha uzun yıllar devam etmesini Tanrımdan niyaz ederim.

Besim ATALAY

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي شرف الانسان ، وزينه بالنطق واللسان
وكرمه على سائر المخلوقات ، وفضل من تاء من عباده
بالفضاحة والاهتداء الى تميز الصفات ، وشهد ان لا اله
الا الله وحده لا شريك له شهادة تحقق لقايلها التمسك
بالدوام والاجتناب عن المنهيات ، وشهد ان سيدنا ونبينا
محمد المبعوث الى سائر الامم ، سيد العرب والعجم ، اصبح
من نطق بالصاد وتكلم ، المنزل عليه في الذكر المحكم .
افراوربك الاكرم الذي علم بالقلم ، علم الانسان ما لم
يعلم ، مخاطب الناس على قدر عقولهم فذلك امر زيد
ابن ثابت بان يعلم كتاب اليهود من التورانية والهيبرانية
فكان اذا جاءت كتبهم قراها وترجم صلى الله عليه وسلم
وهو

Eş-Süzür-üz-Zehabiyye'nin İstanbulda yazıldığı sanılan
nüshasının baştan birinci sayfası

وعلى آله مصابيح الظلم ، ينابيع الكرم ، الصادقين
 قولاً وفعلًا ، والفاطمين بحروف السيوف من كلمات
 الباطل فرعا واصلا ، وسلم تسلما وعظما تعظيما ،
 أما بعد فيقول المبتهل الى الله بالاعضاء والجوارح
 الراجي عفومولاه ابن محمد صالح ، لما كان مما ينبغي للانسان
 ان يعرف كلام من يخاطبه ، ليعرف كلامه ويجاوبه ،
 وكان دولة زماننا هذا الدولة العثمانية ، ولغتهم
 اللغة التركية السلطانية ، طال ما جال في خلدي
 ان اضع رساله في اللغة التركية ، فكت تارة اقدم
 رجلا واخر اخرى ، لعدم من هو لها بالتقديم اخرى ،
 فلما سافى سابق التقدير ، الى حيث محط رجال الرجال
 الامثال اعنى زبد ارباب الخير ، عمد اصحاب
 التقدير ، الخباب العالي ، والجوهر المتلا الى القاضى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله الذي شرف الإنسان وزينه بالنطق واللسان
وفعل من شأن عباد ما الفصاحة والاعتدال بين اللغات حدا
له علي زوافرا شرت في ظلم الدنيا جبر لما ايات باهرات باللغات
واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له تحقق لقائلها التمسك
بالاوامر والاجتناب عن المنهيات واسمى سدا ان سيدنا محمدا
المهدي لياسير الامم سيد العرب والعجم افصح من نطق الضاد
وتكلم المنزل عليه في الذكر المحكم اقرا وربك الاكرم الذي علم
الانسان ما لم يعلم مخاطب الناس علي قدر عقولهم ولذلك
اسم زيد من ثابت بان يتعلم كتاب يهود من السريانية والعبرانية
فكان اذا جات كتبهم قرأها وسمي عليه وعليه مصابيح
الظلم يابيع الحكم ومصادر الكرم المصادقين قولوا فعلوا ^{طهين} والقائ
يجزوف السيوف من كلمات الباطل فرعا واصلا أصلا وسلا مسلا
دايمين متلازمين ما حذرنا وصرفنا وزانه قبل شروعه
وقد فر الواضع اصوله علي فروعه وسلم تسليما وعظم تقطعا
اما بعد

اقاموا فيقول العبد المبتلى الى الله تعالى بالاعصا والجوارح
 الراجي عفو مولاه بن محمد صالح لما كان مما ينبغي للامانة ان يعرف
 لغة من يخاطبه لسببهم كلامه ويجاوبه وكان دولته زما تها هذا
 الدولة العثمانية ولغتهم اللغة التركية السلطانية طالع
 جال في خلدي ان اصنع رسالة في اللغة التركية وسليت بذلك مؤثرا
 وتكرر علي من اقرباي واصدقاي تكديرا فكتبت تارة رجلا
 واخر اخر لي لعدم من معي بالتقديم اخري فلما اساقني ياق
 التقدين الى حيث يحط رجال الرجال الامثال اعني سرقة ذب
 ارباب التحريم عمدة واصحاب التقيرين محيرون سطور الطروس
 بيدع البيان محرز ارقام الاقلام برفع البرهان الجواب
 الحان والجوهر المتلازم القاصوي الموثق في مدق دستور
 الملوك والسلطين وعين اعيان الكتاب والموقفين للمستور
 اقام الكمال في الفصل والافضل المختص من اللان الرفيع
 الثقل بالقبول والاقبال المويد من عند الله والمحمود
 بفهمه اذ اجانصر اسما بوالعز والمصر غرة جملة وجهه

yüzündendir. Bazı bilginler bunu hâyle söylemiş iseler de bu harflerin Arap dilinden başka dillerde bulunması yüzünden bu ismi almış olması uzak değildir. Gülistan şerhinde Sürurî Çelebi'nin yazdığına göre bu harfler Farsçada dahi bulunur: Pa-yi Farisi, Çim-i Farisi denir.

BİRİNCİ BAB

Mastar Beyanındadır

Türkçede her mastar'ın sonunda mak yahut mek bulunur. Mastar, kelime türetmesinin temelidir.

Bilesin ki padişah ve koparmak (1) gibi kelimelerdeki p'nin çıkışı, Arapça b ile f arasındadır; altına üç nokta konur.

Çavuş ve içmek (2) gibi kelimelerdeki ç'nin çıkışı, Arapça c ile ş arasındadır; bunun da altına üç nokta konur.

Gök, eğilmek kelimelerinde bulunan ğ'in çıkışı da Arapça ک ile ن arasındadır; bunun da altına üç nokta konur.

Türkçede bulunan harflerin beyanı burada bitti.

Sana gerekli olan bir şeyi de burada anlatayım:

Türkçede ل, ı, ince ve kalın olabilir. İnce ve kalın harfleri birbirinden ayırmak gerektir. Bu dili öğrenirken benzeşmelerden kaçınmak için bunu bilesin. Kalın ın altına üç nokta konur, ince ın altına bir şey konmaz; آلی ılmak mastarından gelen آل ıl ile أل el kelimelerinde olduğu gibi. Böyle yapılmazsa yazılıştaki isim ile fiil birbirine karışmış olur.

BİRİNCİ KOL (= RÜKÜN)

Bilinmesi gerekli olan türem (= müştak) lerin elden geldiği kadar beyanındadır. Bu da sekiz babdır. Bu bab'lar cennetin kapılarına uygun düşmüştür. Tanrıya öğüş.

- Birinci Bab : Mastar
- İkinci Bab : Emir
- Üçüncü Bab : Nehiy
- Dördüncü Bab : Mâzi
- Beşinci Bab : Muzari
- Altıncı Bab : İsm-i Fâil
- Yedinci Bab : Olumsuzluk (= nefiy) Belgesi
- Sekizinci Bab : Çoğul (= cemi) Belgesi

(1) Ö. N. koparmak, (2) Ö. N. içmek.

العلم	bilmek	العمل	eylemek
الفهم	anlamak (1)	الخوف	korkmak
التعلم	öğrenmek	الوقوع	düşmek (9)
القراءة	okumak (2)	الرى	atmak (10)
الكتابة	yazmak (3)	الخط	komak
الامر	puymak (4)	الند	örtmek
المجيئ	gelmek	النوم	'uyumak (11)
الذهاب	getmek	الاضطجاع	yatmak (12)
القومود	oturmak	الحرق	yakmak (13)
القيام	kalkmak	الدخول	girmek
الوقوف	durmak (5)	الخروج	çıkma
الاكل	yemek	الربط	bağlamak (14)
الشرب	'içmek	الحل	çözmek (15)
السمع	'işitmek (6)	الكنس	süpürmek (16)
النظر	bakmak (7)	الحك	sağmak (17)
الرؤية	görmek	القطع	kesmek
الارثة	göstermek	الضرب	vurmak (18)
الكلام	söylemek	الهروب	kaçmak (19)
القول	demek (8)	الوصول	'irmek (20)
التربية	beslemek	الاعطاء	virmek

(1) Mısır nüshasında bu kelime اكك şeklinde yazılmış ise de öbür nüshada اكلى anlamak yazılışındadır. (2) Ö. N. okumak. (3) Ö. N. yazmak. (4) Mısır nüshasında bu kelime p ile ve Ö. N. da b ile yazılır. (5) Ö. N. durmak. (6) Ö. N. 'işitmek. (7) Ö. N. bakmak. (8) Ö. N. demek. (9) Ö. N. düşmek. (10) Ö. N. atmak. (11) Ö. N. 'uyumak. (12) Ö. N. yatmak. (13) Ö. N. yakmak. (14) Ö. N. bağlamak. (15) Ö. N. çözmek. (16) Ö. N. süpürmek. (17) Ö. N. sağmak. (18) Ö. N. 'urmak. (19) Ö. N. kaçmak. (20) Ö. N. 'irmek.

المراع	almak	الحرف	bütürmek (18)
الغنى	satmak (1)	الغنى	delmek
السرفه	satın almak (2)	السرفه	kaynamak (19)
الطيران	dilek eylemek (3)	الطيران	ugurlamak (20)
الحباط	yugurmak (4)	الحباط	uçmak
الخفق	pişirmek (5)	الخفق	dikmek
السعال	yarmak (6)	السعال	boğmak
المطس	çıparmak (7)	المطس	öğürmek
الضحك	saymak (8)	الضحك	ağsırmak (21)
البكاء	toğurmak (9)	البكاء	gülmek
الضيق	unutmak	الضيق	ağlamak
المس	utanmak (10)	المس	ışirmek
البوس	sormak	البوس	emmek
الصانع	şacmak (11)	الصانع	öpmek
البل	istemek	البل	barışmak (22)
الصلب	binmek	الصلب	ışlatmak
الفصل	inmek (12)	الفصل	aşmak
الغوم	çeynemek	الغوم	yumak
الغطس	yutmak (13)	الغطس	yüzmek
الفرق	işemek (14)	الفرق	dalmak (23)
الذبح	şçmak (15)	الذبح	batmak (24)
السلخ	artırmak (16)	السلخ	boğazlamak (25)
القتل	eksilmek	القتل	şoymak (26)
	başlamak (17)		öldürmek

(1) Ö. N. satmak. (2) Ö. N. satın almak. (3) Ö. N. dilek eylemek. (4) Ö. N. yugurmak. (5) Ö. N. pişirmek. (6) Ö. N. yarmak. (7) Öbür nüshada bu kelime yerinde çıkarmak vardır. (8) Ö. N. saymak. (9) Mısır nüshasında bu yazılıştı ise de Ö. N. toğurmak şeklindedir. (10) Ö. N. utanmak. (11) Ö. N. şacmak. (12) Ö. N. inmek. (13) Ö. N. yutmak. (14) Ö. N. işemek. (15) Mısır nüshasında bu kelime صجك şeklinde dile yazılmıştır. (16) Ö. N. artmak. (17) Ö. N. başlamak. (18) Ö. N. bütürmek. (19) Ö. N. kaynamak. (20) Her iki nüshada bu kelime bu şekilde ise de doğrusu 'ugurlamak olacaktır. (21) Ö. N. ağsırmak. (22) Ö. N. barışmak. (23) Ö. N. lalmak. (24) Ö. N. batmak. (25) Ö. N. boğazlamak. (26) Öbür nüshada bu kelime yerine 'üzmek denilmektedir.

النار	yapmak (1)	اللس	değmek
الهدم	yıkamak	الانصباب	dökmek
الاحتراس	şakılamak (3)	الصد	doğunmak (18)
الرفع	kaldırmak	المسح	şilmek
المملو	doldurmak (4)	التبريد	sovulmak (19)
السب	azarlamak (5)	التخزين	ışıtmak
الشدة	sögmek	المروز	keçmek
التنع	açmak	المحب	çekmek
الفعل	kapınmak (6)	الج	sürmek (20)
الصيد	avlamak (7)	النشر	sermek (21)
الحصام	çekışmek	الوجدان	biymak
الاطهار	aşıkara etmek (8)	الفنا	ırlamak
الاخفاء	gizlemek (9)	الصباح	çağırmak (22)
التخيه	şaklamak (10)	الهبة	bağışlamak (23)
التخليص	kurtarmak (11)	النسج	dokmak (24)
الانف	şarmak (12)	القتل	bükmek
الناتى	katlanmak (13)	الاختاب	üründülemek (25)
التنخ	üflürmek (14)	الوصبه	ışmarlamak (26)
الاستفاح	şışmek	المحبة	şevmek
الفرش	döşemek (15)	الشرط	yırtmak (27)
الشم	koşmak (16)	النبط	incinmek
الادون	latmak (17)	الارناش	ditrelemek

(1) Ö. N. yapmak. (2) Buradaki Arapça kelime yanlıştır; الاحتراس ol-mayıp احتراز olacaktır. (3) Ö. N. şakılamak. (4) Bu kelime ق ile دلمروق olacaktır; ona göre düzelttik. Ö. N. doldurmak. (5) Ö. N. azarlamak (6) Ö. N. kapamak. (7) Ö. N. avlamak. (8) Ö. N. aşıkare eylemek. (9) Ö. N. gizlemek. (10) Ö. N. şaklamak. (11) kurtulmak. (12) Ö. N. şarmak. (13) Ö. N. katlanmak. (14) Ö. N. üflmek. (15) Ö. N. döşemek. (16) Ö. N. koşmak. (17) Ö. N. latmak. (18) Ö. N. doğunmak. (19) Mısır nüshasında Arapça kelime التبريد ise de öbür nüshada doğru olarak التبريد yazılmıştır. (20) Ö. N. sürmek. (21) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (22) Ö. N. çağırmak. (23) Ö. N. bağışlamak. (24) Ö. N. dokmak. (25) Ö. N. ügürtmek. (26) Öbür nüshada bu Arapça kelime yerine التوصبه denilmiştir. (27) Ö. N. yırtmak.

الحصاة	biçmek
اجمع	devşirmek (12)
المدح	'öğmek
الذم	söğmek
الحلق	yaratmak (13).
الشنق	aşmak
التمليق (14)	
التناوب	esnemek
الاحاطة	kablamak (15)
المسابقة	kaçışmak (16)
الهزيمة	yelmek
المجاذبة	'ivmek (17).
البطولة	eğlenmek.
الجرى	şekirtmek
الذهب	yorulmak
الغضم	şinürmek
الفرح	sevişmek (18)
الغم	taşalanmak
الليس	gçymek
الزمن	tartmak (1)
الزمن	gömmek (2)
الزمن	'ölçmek
الزمن	yalamak (3)
الزمن	inanmak
الزمن	yalanlamak
الزمن	dönmek
الزمن	'olmak (4)
الزمن	dayatmak (5)
الزمن	'oynamak
الزمن	şarkıtmak
الزمن	naşlamak (6)
الزمن	söndürmek (7)
الزمن	aldamak (8)
الزمن	getürmek
الزمن	horlamak (9)
الزمن	ezberlemek
الزمن	bezemek (10)
الزمن	ekmek (11)

(1) Ö. N. tartmak. (2) Ö. N. gömmek. (3) Ö. N. yalamak. (4) Ö. N. 'olmak. (5) Öbür nüshada taşanmak denilmiştir ki Arapçasına göre doğrusu da budur. (6) Buradaki Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. söndürmek. (8) Ö. N. aldamak. (9) Bu kelime Mısır nüshasında bu şekilde ك ile dir; doğrusu öbür nüshadaki gibi ق ile خورلى dır. (10) Ö. N. düzmek. (11) Bu kelime ve karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (12) Ö. N. dirmek. (13) Ö. N. yaratmak. (14) Bu Arapça kelime Mısır nüshasında yoktur. (15) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (16) Ö. N. kaçışmak. (17) Ö. N. 'ivmek. (18) Ö. N. sevişmek.

İKİNCİ BAB

Türkçede Emir kipi beyanındadır

Mastar edatı olan نى. mak ve مك. mek atılarak emir kipi yapılır. 'Geri kalan emr-i hâzır'ın tekili olur.

اعلم	bil	خف	kork
افهم	anla	اوق	düş
اعلم	öğren (1)	ازى	a!
اقرأ	'oku (2)	حط	ko
اكتب	yaz	غطى	'ört
امر (3)	buyur (4)	نه	'uyu (11)
تعال	kel	اضطجع	yat (12)
اذهب	get (5)	احرق	yak (13)
اقعد	otur	ادخل	gir
قم	kalk (6)	اخرج	çık
قف	dur (8)	اربط	bağla (14)
اكل	ye	حل	çöz (15)
اشرب	'iç (9)	اكنس	süpür (16)
انظر	bak (10)	احلب	sağ (17)
روى	göster	ارخى	şalivir
تكلم	söyle	افطع	kes
قل	de	اشرب	vur (18)
زنى	beşle	اهرب	kaç (19)
اعمل	eyle	اوصل	'ir (20)

(1) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (2) Ö. N. 'oku. (3) Bu Arapça kelime öbür nüshada امر şeklinde dir. (4) Ö. N. buyur. (5) Ö. N. git. (6) Ö. N. kalk. (7) Bu Arapça kelime öbür nüshada اقف şeklindedir. (8) Ö. N. dur. (9) Ö. N. 'iç. (10) Ö. N. bak. (11) Ö. N. 'uyu. (12) Ö. N. yat. (13) Ö. N. yak. (14) Ö. N. bağla. (15) Ö. N. çöz. (16) Ö. N. süpür. (17) Ö. N. sağ. (18) Ö. N. 'ur. (19) Ö. N. kaç. (20) Ö. N. 'ir.

افس	eksil
ابتدى	başla (18)
افرع	b'ir (19)
اخرق	d'el
اعل	kayna (20)
اسرق	'uğrula (21)
طبر	'uq (22)
حيط	dik (23)
احتى	bcg (24)
اسل	'uğsür (25)
اعطى	agayr (26)
اسك	göl (27)
اكى	agla
عنى	'isir
عنى	em
وسى	'üp (28)
اسطرح	barq
اعل	yon (29)
عوم	yün
اعطى	zal (30)
الفرق	baq (31)
الفرع	bagqala (32)
اقل	'üldü
اسى	yap (33)
اعتم	yik
افس	vir
خبر	al
عنى	k'apavir (1)
استدى	satun al (2)
استدى	dilek eyle (3)
استدى	yugur (4)
استدى	bişir (5)
استدى	yar (6)
استدى	kupar (7)
استدى	çikar (7)
استدى	say (8)
استدى	dişyir (9)
استدى	'unyt (10)
استدى	'ulan (11)
استدى	şor
استدى	saç (12)
استدى	'iste
استدى	b'in (13)
استدى	'n (14)
استدى	çyyn
استدى	yut
استدى	'isla (15)
استدى	uq (16)
استدى	'ipe
استدى	artir (17)

(1) Bu kelimenin yerine öbür nüshada yat denilmiştir ki doğrusu budur. (2) Ö. N. satun al. (3) Ö. N. dilek eyle. (4) Ö. N. yugur. (5) Ö. N. pişir. (6) Ö. N. yar. (7) Ö. N. da yalnız çıkar. (8) Ö. N. say. (9) Ö. N. toşır. (10) Ö. N. unyt. (11) Ö. N. 'ulan. (12) Ö. N. saç. (13) Ö. N. bin. (14) Ö. N. n. (15) Ö. N. 'isla. (16) Ö. N. uq. (17) Ö. N. art. (18) Ö. N. başla. (19) Ö. N. b'ir. (20) Ö. N. kayna. (21) Ö. N. 'uğrula. (22) Ö. N. uq. (23) Ö. N. dik. (24) Ö. N. bcg. (25) Ö. N. 'uğsür. (26) Ö. N. agayr. (27) Ö. N. göl. (28) Ö. N. üp. (29) Ö. N. yon. (30) Ö. N. zal. (31) Ö. N. bat. (32) Ö. N. bagqala. (33) Ö. N. yap.

احتى	(1) şakın (2)	الشكر	şer
ارفع	kaldır (3)	الوجه	bul
اقل	ele	شكى	'irle
اعلا	doldur (4)	صح	şagır
سب	azarla (5)	عب	bağısla
اشمر	sög (6)	استح	doku
الصح	aç	اقل	bük
افس	kapa (7)	اقل	'üründüle
امقاد	avla	وسى	'ismarla
عنى	çekir	عب	şev
اعنى	gıale (8)	الشروط	yrt
عنى	sakla	استح	'incin
عنى	kurtar (9)	استح	
ل	(10) şer	ارتش	ditre
اعنى	katlan	الس	şvy
استح	'qlur	ادفن	göm
استح	zı	لوزل	şart
الفرق	düpe	كل	'ölq
شمر	kukla	الحس	yala
لوزل	şat	صفق	'inan
استح	dög	كعب	yalan (11)
عنى	dök	عوم	dün
استح	dökün	عوم	'öl
استح	öl	اكى	deyän
استح	'yut	دال	şarkit
زید	şeyr	لوزل	şarlen
عوم	kyy	اعنى	şündür
استح	şek	استح	alde
شمر	şir	علا	götür

(1) Bu Arapça kelime, Mısır lügatındaki gibi ş n ile şakın olacaktır. (2) Ö. N. şakın. (3) Ö. N. kaldır. (4) Ö. N. doldur. (5) Ö. N. azarla. (6) Ö. N. söğ. (7) Ö. N. kapa. (8) Ö. N. gıale. (9) Ö. N. kurtar. (10) Bu baş'da bulunup buradan aşağıki kelimeler yalnız Mısır nüshasında vardır; öbür nüshada yoktur. (11) Buradaki kelime yalanla olacaktır.

احتقر horla
احفظ ezberle
زين beze
احصد piç

اجمع
امدح
ذم
devsir
'öğ
söğ

Tânriya öğüş emr'in beyanı bitti (1).

KURAL

Kelimedен master belgesi atıldıktan sonra iki halden biri meydana gelir. Birincisi kelimenin sonu sâkin olmasıdır; bu halde kelime olduğu halde bırakılır. İkincisi, sonu ya üstün ya ötre veya esre olmaktır; ötre olursa sonuna bir , yahut ى getirilir; üstün ve esre olursa sonuna bir «sûkût a si» getirilir: bîl, 'oku, aña, ye gibi.

ÜÇÜNCÜ BAB

Nehiy (= emr'in olumsuzu) beyanındadır.

Türkçede nehiy kipi, master belgesi olan ىنق ىnak veya مك ىmek kelimeden atıldıktan sonra yerine « getirmekle yapılır.

لاعلم	b'leme	لاأكل	yeme
لانفهم	añlama	لاأشرب	'içme
لاأشاه	'öğrenme	لاأسمع	'işitme (6)
لاأقرأ	'okuma (2)	لاأستظر	bakma (7)
لاأكتب	yazma	لاأنوعه	görme (8)
لاأناصر	puşurma (3)	لاأورى	gösterme
لاأنجي	gelme	لاأشكاه	söyleme (9)
لاأروح	g'itme	لاأقتل	deme (10)
لاأقف	durma (4)	لاأترى	beşleme
لاأتمد	'oturma	لاأعمل	eyleme
لاأنهم	kalma (5)	لاأتحاف	korkma (11)

- (1) Buradan bab'ın sonuna kadar olan kural öbür nüshada yoktur.
(2) Ö. N. 'okuma. (3) Ö. N. puşurma. (4) Ö. N. turma. (5) Ö. N. kalma.
(6) Ö. N. 'işitme (7) Ö. N. bakma. (8) Öbür nüshada bu kelime doğru olarak لارى şeklinde verilmiştir. (9) Ö. N. söyleme. (10) Ö. N. dime.
(11) Bu kelimenin doğrusu öbür nüshadaki gibi لاأتحاف dir.

لاأقع	düşme (1)	لاأعجن	yuşurma (16)
لاأترى	atma	لاأطبخ	b'işirme (17)
لاأخط	koma	لاأطلق	yarma (18)
لاأسنر	'örtme	لاأفلق	{ kç parma çıkarma
لاأنام (2)	'uyuma (3)	لاأتمد	şayma (19)
لاأضطجع	yatma (4)	لاأند	dçğurma (20)
لاأتحرق	yakma (5)	لاأنسى	'unutma
لاأندخل	girme	لاأنتسى	'utanma (21)
لاأخرج	gıkma	لاأسأل	şorma
لاأربط	bağlama (6)	لاأنذر	şaçma (22)
لاأحل	çözme (7)	لاأطلب	'işleme
لاأنكس	süpürme (8)	لاأتركب	b'ime
لاأصلب	şagma (9)	لاأنزل	'inme (23)
لاأنقطع	keşme	لاأنضغ	ceyneme (24)
لاأضرب	vırma (10)	لاأنبغ	yutma
لاأهرب	kaçma (11)	لاأنبغ	'işeme (25)
لاأصل	'irme	لاأنبول	şışma
لاأعطى	virme	لاأنغوط	artırma (26)
لاأأخذ	alma	لاأزید	eksilme
لاأبيع	şatma (12)	لاأنقص	başlama (27)
لاأشترى	şatun alma (13)	لاأقیدی	bitirme (28)
لاأشفع	dilek eyleme (14)	لاأفرغ	dçlme
لاأزد	dönme (15)	لاأحرق	

- (1) Ö. N. düşme. (2) Bu kelimenin doğrusu öbür nüshadaki gibi لاأنم dir. (3) Ö. N. 'uyuma. (4) Ö. N. yatma. (5) Ö. N. yakma. (6) Ö. N. bağlama. (7) Ö. N. çözme. (8) Ö. N. süpürme. (9) Ö. N. şagma. (10) Ö. N. urma. (11) Ö. N. kaçma. (12) Ö. N. şatma. (13) Ö. N. şatun alma. (14) Ö. N. dilek eyleme. (15) Ö. N. döndürme. (16) Ö. N. yuşurma. (17) Ö. N. pişirme. (18) Ö. N. yarma. (19) şayma. (20) Ö. N. toğurma. (21) Ö. N. 'utanma. (22) Ö. N. saçma. (23) Ö. N. 'inme. (24) Ö. N. ceyneme. (25) Bu kelimenin doğrusu لاأنبول olacaktır. (26) Buradaki Arapça kelimenin doğrusu, öbür nüshadaki gibi, artırma olacaktır. Türkçe kelime öbür nüshasındaki gibi, artma olacaktır. (27) Ö. N. başlama. (28) Ö. N. bitirme.

لا ينفذ	kaýnama (1)
لا ينفذ	'uğurlama (2)
لا ينفذ	dikme (3)
لا ينفذ (4)	'uçma
لا ينفذ	'öğsürme (5)
لا ينفذ	ağsırma (6)
لا ينفذ	gölme
لا ينفذ	ağlama
لا ينفذ	'ışırma
لا ينفذ	emme
لا ينفذ	'öpme
لا ينفذ	barışma (7)
لا ينفذ	'ışlatma
لا ينفذ	yuma
لا ينفذ (8)	yüzme
لا ينفذ	dalma (9)
لا ينفذ	batma (10)
لا ينفذ	boğazlama (11)
لا ينفذ	'öldürme
لا ينفذ	yapma (12)
لا ينفذ	yıkılma (13)
لا ينفذ (14)	şakınma (15)
لا ينفذ	kaldırma (16)

لا ينفذ	eleme (17)
لا ينفذ	iloldurma (18)
لا ينفذ	dökme (19)
لا ينفذ	azarlama (20)
لا ينفذ	söğme
لا ينفذ	açma
لا ينفذ	avlama (22)
لا ينفذ	çekişme
لا ينفذ	şaklama
لا ينفذ (23)	kurtarma
لا ينفذ	şarma
لا ينفذ	katlanma
لا ينفذ	değme
لا ينفذ	'üfürme
لا ينفذ	şışme
لا ينفذ	döşme
لا ينفذ	koklama
لا ينفذ	datma
لا ينفذ	dökme
لا ينفذ	dökkanma
لا ينفذ	şılme
لا ينفذ	'ışıtma

لا ينفذ	şavıltma	لا ينفذ	yalama
لا ينفذ	geçme	لا ينفذ	'inanma
لا ينفذ	çekme	لا ينفذ	yalanlama
لا ينفذ	sürme	لا ينفذ	ölçme
لا ينفذ	serme	لا ينفذ	dönme
لا ينفذ	bıplma	لا ينفذ	'olma
لا ينفذ	'ırlama	لا ينفذ	dayanma
لا ينفذ	çağırtma	لا ينفذ	'oynama
لا ينفذ	bağırtma	لا ينفذ	şarkıtma
لا ينفذ	doğuma (1)	لا ينفذ	naşlanma
لا ينفذ	bükme	لا ينفذ	yaşma
لا ينفذ	'ürjindileme	لا ينفذ	söndürme
لا ينفذ	'ışartlama	لا ينفذ	aldama
لا ينفذ	sevme	لا ينفذ	getürme
لا ينفذ	yırma	لا ينفذ	horlama
لا ينفذ	'incinme	لا ينفذ	ezberleme
لا ينفذ	ditrme	لا ينفذ	bezeme
لا ينفذ	geyme	لا ينفذ	biçme
لا ينفذ	gömmme	لا ينفذ	deşirme
لا ينفذ	ıartma	لا ينفذ	'öğme

DÖRDÜNCÜ BAB

Mazi (Geçmişzaman) kipi beyanındadır.

Türkçede geçmişzaman kipi, mastar belgesi atıldıktan sonra kelimenin sonuna esreli bir *د* getirilmekle olur. Bu kural şöyle de söylenebilir: Emir kipinin sonuna esreli bir *د* getirilir; *د* in esresinden bir *ی* doğar, bunun hepsi geçmişzaman kipi olur:

علم	bildi	كتب	yazdı
فهم	anladı	امر	buyurdu (3)
تعلم	'öğrendi	جاء	geldi
قرأ	'okudu (2)	ذهب	götürdü

(1) Bu kelimenin doğrusu *doğuma* olacaktır, biz ona göre düzelttik.
(2) Ö. N. okıdı. (3) Ö. N. buyurdu.

قعد	'oturdu	حلب	şagdı (12)
قام	kalkıldı (1)	قفل	kışdı
وقف	dırdı (2)	ضرب	vırdı (13)
اسفل	yçdı	هرب	kışdı (14)
شرب	'içdi	وسل	'irdi (15)
سمع	'işitti (3)	اعطى	virđi
انظر	bakdı (4)	اخذ	aldı
رأى	gördi	باع	şatdı (16)
اوردى	göstördi	اشترى	şatun aldı (17)
تكلم	söylēdi	شفع	dilek eyledi (18)
قال	dēdi	شاوړ	dileđi (19)
ربى	besledi	عجن	yuğurđı (20)
غسل	eyledi	طبخ	bışirdi (21)
خاف	korkdı	فلق	yardı (22)
وقع	düşdi (5)	قلع	{ kopardı
رمى	atdı (6)		{ çıkardı
حط	kodı	عد	şaydı
سفر	'örtđi	ولد	doğurđı (23)
نام	'nyıdı	نسى	'unutdı (24)
استطاع	yadı (7)	استحي	'utandı (25)
حرق	yakdı (8)	سأل	şordı
دخل	girdi	بذر	şacdı (26)
خرج	çıkdı	طلب	'iştēdi
ربط	bağladı (9)	ركب	bındı
حل	cözdı (10)	تزل	'indi (27)
كنس	süpürđi (11)	مضغ	çeyneđi (28)

(1) Ö. N. kalkıldı. (2) Ö. N. ıurđı. (3) Ö. N. 'işitti. (4) Ö. N. bakdı. (5) Ö. N. düşdi. (6) Ö. N. atdı. (7) Ö. N. yatdı. (8) Ö. N. yakdı. (9) Ö. N. bağladı. (10) Ö. N. cözdı. (11) süpürđi. (12) Ö. N. şagdı. (13) Ö. N. 'urđı. (14) Ö. N. kışdı. (15) Ö. N. 'irdi. (16) Ö. N. şatdı. (17) Ö. N. şatun aldı. (18) Burada Mısır nüshasında eksik olan دبلک dilek kelimesi, öbür nüshaya göre tamamlanmıştır. (19) Ö. N. doğru olarak şanışdı. (20) Ö. N. yuğurđı. (21) Ö. N. pişirdi. (22) Ö. N. yardı. (23) Ö. N. ıoğurđı. (24) Ö. N. 'unutdı. (25) Ö. N. 'utandı. (26) Ö. N. şacdı. (27) Ö. N. 'indi. (28) Ö. N. çeyneçi.

بلغ	yutdı (1)	عل	yudı
بول	'işēdi (2)	غام	yüzdi
تفوط	şıçdı (2)	عطس	daldı (11)
زاد	artdı (2)	غرف	bağdı (12)
انقص	eksildi (2)	ذبح	boğazladı (13)
ابتدا	başladı (3)	سلخ	şoydı (14)
فرغ	bıtlurđi	قتل	'öldürđi
خرق	dēdi	دفن	gömdi (15)
غلی	kaynadı (4)	وزن	ıartmak (16)
سرف	'uğurladı (5)	بخی	yapdı (17)
طار	'uçdı (6)	عدم	yıkıldı (19)
خبط	dikdi	احزنس	şakındı (21)
خفی	bıçdı (7)	رفع	kaldurđı
سمل	'ögsürđi (8)	نزل	elēdi
عطس	aşırdı (9)	ملاء	doldurđı (22)
بکی	ağladı	سب	azarladı (23)
ضحك	güldi	شتم	söğđi
عش	'işirdı	فتح	açdı
مس	emdi	قتل	kıpadı (24)
باس	'öpdı (10)	اصطاد	avladı (25)
استطاع	barışdı	خشم	çekışdı
هاوش	çekışdı	اخفی	gizledi (26)
بل	'ışlatdı	خفی	şakladı

(1) Ö. N. yutdı. (2) Bu dört kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. başladı. (4) Ö. N. kaynadı. (5) Ö. N. uğurladı; fakat doğrusu اوغړولای 'uğruladı olacaktır. (6) Ö. N. 'uçdı. (7) Ö. N. boğdı. (8) Ö. N. 'ögsürđi. (9) Ö. N. aşırdı. (10) Ö. N. öbdi. (11) ıaldı (12) Ö. N. batdı. (13) boğazladı. (14) Ö. N. üzdi. (15) Öbür nüshada bu kelimenin yerine mastar şeklini almış ve gömmek diye yazmıştır. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Ö. N. yapdı. (18) Mısır nüshasında yanlış olarak مد dır. (19) Ö. N. yakdı dir ve doğrusu budur. (20) Ö. N. احزنز doğrusu da budur. (21) Ö. N. şakındı. (22) Ö. N. ıoldurđı. (23) Ö. N. azarladı (24) Ö. N. kıpadı. (25) Ö. N. avladı. (26) Ö. N. gizledi.

خطس (1)	kurtardı
لف	şardı
صبر	kaşlandı
نفخ	'üfürdi
انفخ	şışdı
فرش	döşşedi
شم	kokladı
ذاق	dağıdı
امس	değdi
صب	dökdi
صدم	dokşandı
مسح	sildi
سغن	'ıştıdı
برد	şavıtdı
مر	geçdi
سحب	çekdi
جر	sijrdi
نشر	serdi
وجد	buldı
غنى	'ırladı
صاح	çağırđı
وهب	bağışladı
نسخ	dokıdı
قتل	bükdi
انتخب	'ürjindüledi
وصى	'ışmarladı
حب	sevdi
شرط	yırdı

اغشاء	'incindi
ارنش	ditrđdi
لبس	geydi
دفن	gömdi
وزن	şartdı
كال	'ölçdi
الحس	yaladı
صدق	'inandı
كذب	yalandı (2)
عاد	döndi
كان	'oldı
صار	
انكا	
اعتمد	dayandı
لب	'oyladı
دلى	şarkdı
تدل	naşlandı
اطفى	söndürdi
خدع	aldadı
اورد	getürdi
احتقر	horladı
حنط	ezberledi
زرن	beşedi
زرع	ekdi
حمد	bişdi
جمع	deşirdi
لم	
مدح	'öğdi

KURAL (1).

Bir kelimenin sonunda ك ساکین, ت t, پ p yahut sert ك ساکین olarak bulunursa, mazi belgesi olan د d, ت t ye çevrilir ve ت t ve ط t da idğam olunur. Ben bütün örnekleri, ت t ye çevirmeden د d ile verdim; bilesin ve nerelerde د d, ت t ye çevrilir uyanık bulunasın!

Örnekler :

شرب	'içdi	ذهب	getdi
اكل	yedi	باسى	'öpdi
حرق	yağdı	غضى	'ışırđı
اضطجع	yağdı	حلب	şagdı (2) gibi

BEŞİNCİ BAB

Muzari (Genişzaman) kipi beyanındadır.

Türkçede Muzari kipi, mastar belgesi atıldıktan sonra kelimenin sonuna «sâkin, r» getirmekle yapılır. İstersen emir kipi üzerine sâkin bir r getirmekle yapılır dahi diyebilirsin. Meydana gelen kip, Muzari'in tekel üçüncü şahısdır:

يعلم	bilir	يقوم	kalkar (9)
يفهم	añlar	يقف	durur (10)
يتعلم	'öğrenir	ياكل	yeyer (11)
يقرا	'okur (3)	يشرب	'içer
يكتب	yazar (4)	يسمع	'ışitir (12)
يامر	puşurur (5)	ينظر	bağar (13)
يجى	gelir	يرى	görür (14)
يروح (6)	gider (7)	يورى	göşerir (14)
يقعد	'oturur (8)	يتكلم	söyler (15)

(1) Bu kural, öbür nüshada yoktur. (2) Burada yedi, 'ışırđı, şagdı kelimelerini örnek getirmiş ise de bunlar bu kurala örnek olamazlar. (3) Ö. N. 'okur. (4) Ö. N. yazar. (5) Ö. N. buşurur. (6) Ö. N. بذهب. (7) Ö. N. gider. (8) Ö. N. 'oturur. (9) Ö. N. kalkar. (10) Ö. N. şurur. (11) Ö. N. yer. (12) Ö. N. 'ışidir. (13) Ö. N. bağar. (14) Mısır nüshasında bu iki kelimenin son harfleri م olarak verilmiştir; biz düzelttik. (15) Ö. N. söyler.

(1) Buradan babın sonuna kadar olan kelimeler ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelimenin, daha önceki kiplerde geçen aynı kelimeye göre yalanladı olması gerektir.

دور	düyer (1)	يشترى	satın alır (17)
دور	bexler	يشفع	dilek eyler (17)
دور	eyler	يريد	di'er (17)
دور	korkar	يأجن	yuğurur (18)
دور	düşer (2)	يطبخ	bişirir (19)
دور	alar (3)	يفلق	yarar (20)
دور	koyar (4)	يقلم	{koparır (21)
دور	'örtir (5)	بمد	çıkartır
دور	'uyur (6)	يول	şayar (22)
دور	yaşar (7)	يأني	dcğurur (23)
دور	yağar (8)	يستحي	'unutur (24)
دور	girer	يسأل	'utanır (25)
دور	çıkır (9)	يبنر	şorar
دور	bağlar (10)	بطلب	şaçar (26)
دور	çözer (11)	يركب	'iştir
دور	süpürür (12)	يترك	biner (27)
دور	şağar (13)	يضع	'iner (28)
دور	keşer	يساع	çeyner
دور	'irer (14)	يول	yutar (29)
دور	vırur (15)	يستوط	'işer
دور	kaçar (16)	يزيد	şıçar
دور	virir (17)	يتقص	artırır (30)
دور	alır (17)	يبندي	eksilir (31)
دور	şatar (17)		başlar (32)

(1) Bunun doğrusu dır olacaktır. (2) Ö. N. düşer. (3) Ö. N. ātar. (4) Ö. N. kor. (5) Ö. N. 'örtir. (6) Ö. N. 'uyur. (7) Ö. N. yatar. (8) Ö. N. yağar. (9) Ö. N. çıkır. (10) Ö. N. bağlar. (11) Ö. N. çözer. (12) Ö. N. süpürür. (13) Ö. N. şağar. (14) Ö. N. 'irer. (15) Ö. N. 'urur. (16) Ö. N. kaçar. (17) Bu altı kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (18) Ö. N. yuğurur. (19) Ö. N. pişürür. (20) Ö. N. yarar. (21) Bu kelime öbür nüshada yoktur; yalnız çıkartır vardır ki biz Mısır nüshasındaki çıkır kelimesini buna göre düzelttik. (22) Ö. N. şayar. (23) Ö. N. yağurur. (24) Ö. N. 'unudur. (25) Ö. N. 'utanır. (26) Ö. N. şaçar. (27) Ö. N. biner. (28) Ö. N. 'iner. (29) Ö. N. yutar. (30) Ö. N. artar. (31) Ö. N. eksilir. (32) Ö. N. başlar.

يفرق	bitürür (1)	يرفع	kaldırır (17)
يخرق	dele	يخل	eler
يفلى	kaynar (2)	يلا	doldurur (18)
يسرق	'uğurlar (3)	يفرق	döker (19)
بطير	'uçar (4)	يسب	azarlar (20)
يحيط	diker (5)	يشم	söger
يخفق	pcğar (6)	يفتح	açar (21)
يسمل	'öğsürür (7)	يقفل	kapar (22)
يعطس	aksırır (8)	بصاد	avlar (23)
يضحك	güler (9)	يخاصه (24)	çekişir
يكي	ağlar (9)	يخنى	gizler
بعض	'ışırır (9)	يخنى	şaklar
يعص	emer (9)	يخاص	kurtarır
يوس	'öper (9)	يلف	şarar
ييل	'ışadır (9)	يصب	katlanır
يفسل	yur (9)	يفتح	'üfürür
يعوم	yüzer (9)	يفتح	şıser
ينطس	şalar (9)	يفرش	döşer
يفرق	başar (10)	يشم	koklar
يذبح	boğazlar (11)	يذوق	daatar
يسلخ	şoyar (12)	ياس	değer
يقتل	'öldürür	يصب	döker
يبنى	yapar (13)	يسح	şiler
يهدم	yıkılır (14)	يستحن	'ıştır
يخنرس	şakınır (15)	يبرد	şavutur

(1) Ö. N. bitürür. (2) Ö. N. kaynar. (3) Ö. N. 'uğurlardır; doğrusu 'uğrular olacaktır. (4) Ö. N. 'uçar. (5) Ö. N. diker. (6) Ö. N. boğar. (7) Ö. N. 'öğsürür. (8) Ö. N. aksırır. (9) Bu kelimeler Mısır nüshasında yoktur; biz buraya aldık. (10) Ö. N. batır. (11) Ö. N. boğazlar. (12) Ö. N. 'üzer. (13) Ö. N. yapar. (14) Bu kelime yanlış olsa gerektir; öbür nüshada yıkar denilmiştir. (15) Bu kelimenin doğrusu يخنر olacaktır. (16) Ö. N. şakınır. (17) Ö. N. kaldırır. (18) Ö. N. doldurur. (19) Ö. N. boşaldır. (20) Ö. N. azarlar. (21) Ö. N. açar. (22) Ö. N. kapar. (23) Ö. N. avlar. (24) Buradan aşağı babın sonuna kadar olan kelimeler, yalnız Mısır nüshasında vardır, öbür nüshada yoktur.

(1) keşer (1)
çekir
sürer
serer
bulur
'irir
çağırır
bağışlar
döker
bükür
'üründüler
'ışmarlar
sever
yırır
'incinir
barışır (2)
diter
geyer
'öldürür (3)
gömer

زیر
یکبر
یلحس
یصادق
یکذب
یود
یکون
یلمب
یدلی
بندل
بطق
یحدع
یورد
یحقر
یحفظ
بزیر
یحصد
یجمع
یمدح
یلم
darlar
'ölçer
yalar
'inanır
yalanlar
döner
'olur
'oynar
şarkıtır
nazlanır
söndürür
aldar
getürür
horlar
ezberler
bezer
biçer
deşşirür
'öğer
söğer

عالم
فاحم
منع
قاری
کاتب
آسر
جای
ذاهب
قاعد
فایم
واف
آکل
شارب
سامع
ناظر
رآق
موری
متکلم
فائل
مرقی
عامل
خایف
واقع
رامی
حاطط
سائر
ناهم
مضطجع
حارف
داخل
خارج
bilici (1)
anılacı (2)
'öğrenci (3)
'okuyıcı (4)
yazıcı (5)
puyyurıcı
gelici
gidici
'oturıcı
kalkıcı
durıcı
yeyici
'içici
'ışitici
bakıcı
görücü
gösterici
söyleci
deyici
beşleyici
eylaci
korkücü
düşücü
atıcı
koyıcı
'örtücü
'uyucu
yalıcı
yakıcı
giriçi
çıkıcı

راابط
حال
کانس
حالب
فاحط
ضارب
عارب
واصل
معی
آخذ
بایع
شاری
شافع
سريد
عاجن
طایح
فائق
قالع
عادی
والد
ناسی
حافظ
منحی
سائل
باذر
طالب
راکب
نازل
ماضغ
بالع
bağlaci
cözücü
süpürücü
şagici
keşici
vurucu
kaçıcı
'irici
virücü
alıcı
şatıcı
şatun alıcı
dilek eyleci
dileyici
yugurucu
bişirici
yarıcı
koparıcı
çıkarıcı
şayıcı
doğurucu
'unutucu
ezberleyici
'utanıcı
şorucu
şacı
'isteyici
biniçi
'inici
çeyneçi
yutıcı

ALTINCI BAB

İsm-i Fā'il beyanındadır.

Türkçede ism-i Fā'il, mastar belgesi atıldıktan sonra, kelimenin sonuna ci getirilerek yapılır; bu ism-i fā'ilin tekili olur.

İstersen bu kuralı şu şekilde de söyleyebilirsin: Emir kipinin sonuna esreli bir c getirilir, bundan bir ı doğar.

(1) Bu kelime yanlış olsa gerektir, doğrusu Arapça karşılığına göre kaçır olacaktır. (2) Ö. N. barışır. (3) Bu kelimenin doğrusu Arapçasına göre ölür olacaktır.

(1) Ö. N. bilici. (2) Ö. N. anılayıcı. (3) Ö. N. öğrenci. (4) Ö. N. okuyıcı. (5) Ö. N. yazıcı. (6) Buradan sonra, babın sonuna, olan kısım yalnız Mısır nüshasında vardır; öbür nüshada yoktur.

میشیل	'işeyci	مالی	doldurucu
(1) مشروط	artırcı	ساب	azarlayıcı
زائد	ekşilici	شاتم	söğici
تاقص	başlayıcı	فایح	uçıcı
میشدی	bitürücü	غالق	kapaıcı
فارغ	delici	صائد	avlayıcı
حارق	kaynacı	مضام	çekici
مقاب	'ığurlayıcı	مخفی	gizleyici
سارق	'uçucu	مخفی	şaklayıcı
طار	dikici	مخلص	kurtarıcı
مخبط	boğucu	لاف	şarıcı
خافق	'öğsürücü	صابر	katlanıcı
ساعا	agşirici	نافع	'üfürücü
ناطس	güllüci	مشتغ	şışici
بشاح	aglayıcı	فارش	döşeyici
باکی	'ışırıcı	شام	koklayıcı
عاش	emici	ذائق	daşıcı
ماص	'öpücü	لامس	değici
بابس	barışıcı	صاب	dökücü
مصلح	'incinici	صادم	dokunıcı
غضبان	'ışlacı	ماسح	şilici
بالی	yuyıcı	مسخ	'ışılıcı
غسل	yüzücü	مترد	şavutıcı
عاج	daşıcı	مار	geçici
غاطس	başıcı	ساحب	çekici
غارق	boğazlacı	جار	sürücü
ذایح	öldürücü	ناشر	şerici
قانی	yapıcı	واجد	bulıcı
بانى	yıkıcı	مغنی	'ırlayıcı
هادم	şakıncı	صانع	çağırıcı
مخیز	kaldırıcı	واهب	bağışlacı
دافع	eleyci	ناسج	dokuyıcı
فاخل		فائل	bükücü

(1) Bu kelimenin Türkçe karşılığı verilmemiştir.

منتخب	'üründücü (1)	تکی	dayanıcı
موصی	'ışmarlayıcı	مسند	'oyناعی
محبوب	sevici	لاعب	şarkıttıcı
شارط	yırıcı	مدل	naşlanıcı
مقیظ	'incinici	متدل	söndürücü (3)
مرتش	ditrecci	طافی	aldayıcı
لابس	geyci	خادع	geçürücü
دافن	gömücü	مورد	horlayıcı
وازن	daşıcı	محتقر	bezeyici
کاشیل	'ölçücü (2)	مزین	biçici
لاحس	yalacı	حاصد	devşirici
مصتنی	'inanıcı	جامع	'ögici
مکذب	yalanlacı	مادح (4)	söğici
عاید	dönücü	دام (4)	
صایر	'olıcı		

YEDİNCİ BAB

Olumsuz belgesi beyanındadır.

'Türkçe olumsuzluk hali, ya kiplerde ya kiplerden başka yerlerde olur. Bu ikinci çeşit, üçüncü kol (= rükün) da gelecektir.

Birincisi mâzi muzari ve daha buna benzer kiplerde olumsuzluk belgesi ma-me kelimesidir; lâkin gerek mâzide ve gerek başka yerlerde atılır.

Mâzide olumsuzluk belgesi, mâzi belgesi olan esreli d den önce m getirmektir:

ماعلم	bilmedi	ماقرأ	'okumadı (6)
مافهم	añlamadı	ماکت	yazmadı gibi.
مانعلم	'öğrenmedi (5)		

Sonuna kadar böylece hareket edersin.

(1) Bu kelime 'üründüleyici olacaktır. (2) Bu kelime اولجی şeklinde idi; biz düzelttik. (3) Bu kelimenin Arapçasına göre şonücü olması gerektir. (4) Bu Arapça kelimelerin Türkçe karşılıkları verilmemiştir, biz kattık. (5) Ö. N. 'öğrenmedi. (6) Ö. N. 'okımadı.

Muzari kipinde olumsuzluk belgesi, **الف** i atılmış olan **ل**, **ما**, **me** dir; muzari belgesi olan **سâkin** **ر**, **ز** **ز** ye çevirilir ve bu **م**, **ز** **ز** den önce getirilir. Elde edilen kip, olumsuz muzari'in tekil üçüncü şahsıdır. Sözün kısısı, muzari'in olumsuzluk belgesi **من** **maz** - **mez** dir:

ما يعلم	bilmez	ما يقرأ	'okumaz(2)
ما يفهم	anlamaz	ما يكتب	yazmaz(3) gibi.
ما يتعلم	'öğrenmez (1)		

Bütün mastarlardan başından sonuna kadar bu şekilde olumsuz muzari kipi yapılabilir.

Mastarda dahi olumsuzluk belgesi, mastar belgesi olan **ك**, **mek** - **mek** dan önce bir **م** dir.

عدم العلم	bilmemek	عدم التعلم	'öğrenmemek(4)
عدم الفهم	anlamamak	عدم الكتابة	'okumamak(5)
			gibi.

Mastarların sonuna kadar bu, böyledir.

SEKİZİNCİ BAB

Çoğul belgesi beyanındadır.

Türkçede çoğul belgesi, fiillerin birinci ve ikinci şahıslarından başka yerlerde, fiillerde olsun isimlerde olsun **ل** ler - lar dır. Gerek çoğulda ve ve gerek ikil (= tesniye) de de böyledir.

UYAT

Türkçede kelimelerde erkeklik dişilik, çoğulluk ikillik ayırdımı yoktur; bunlar, sözün gelişinden anlaşılır.

***

a — Birinci şahsın çoğulunda çoğul belgesi dört hal üzere olur: Birincisi Geçmişzaman fiili, ikincisi Muzari, üçüncüsü İzafe, dördüncüsü Ayrışık zamir'dir. Bu babda iki önceki belgeler söylenecek; iki sonrakiler, Tanrım dilerse, üçüncü kol (= rükün) da İzafe ve Ayrışık zamirler söylenirken anlatılacaktır.

(1) Ö. N. 'öğrenmez. (2) Ö. N. 'okumaz. (3) Ö. N. yazmaz. (4) Ö. N. 'öğrenmemek. (5) Ö. N. 'okumamak.

b — Fiillerle ikinci şahısta çoğul belgesi, iki türdür; bunlar, **ن** **niz** - **niz** ve **س** **siz** - **siz** dir. **ن** **niz** - **niz**, olumlu olsun olumsuz olsun geçmişzamanın ikinci şahsında çoğul belgesidir. İzafe halinde de **ن** **niz** - **niz** çoğul belgesidir; bu, üçüncü kolda açıklanacaktır.

c — **س** **siz** - **siz**, olumlu olsun olumsuz olsun Muzari'nin ikinci şahsında çoğul belgesidir. Ayrışık zamirlerde dahi hal böyledir. Tanrım dilerse, üçüncü kolda bu, söylenecektir.

***

Şimdi geçmişzamanın birinci şahsındaki çoğul belgesine dönüyoruz; bu, **سâkin** olan «sert **ك**» ya da **ن** dir.

Buradaki kural şöyledir: Olumlu olsun olumsuz olsun geçmişzamanın üçüncü şahsı sonuna, **ك**, **mek** 'li mastarlarda «sâkin **ك**», **ن**, **mak** 'li mastarlarda «**ن** **ك**» getirilir.

Olumlu'lara örnek:

علمنا	bildük	اسرنا	pyuyurdük
فهمنا	anladük (1)	جئنا	geldük
تعلمنا	'öğrendük	رحنا	getdük
قرأنا	'okındük (2)	أكلنا	yedük
كتبنا	yazdük	شربنا	'içdük gibi.

Mastarların sonuna kadar bu şekilde hareket edersin.

Olumsuz'lara örnek:

ما علمنا	bilmçdük	ما قرأنا	okumadük (4)
ما فهمنا	anlamadük (3)	ما كتبنا	yazmadük (5)
ما تعلمنا	'öğrenmedük		gibi.

Mastarların sonuna kadar bu şekilde hareket edersin.

Muzari kipinde birinci şahs çoğul belgesi, olumlu'larda muzari belgesi olan **ر** **r** den sonra «sâkin **ز** **z**» getirmektir. Olumsuz'larda ise, muzari kipi olumsuzluk belgesi olan **من** **mez** - **maz** 'ın sonuna «sâkin **ز** **z**» getirmektir.

(1) Bu kelime öbür nüshadaki gibi **anladük** şeklinde düzeltilmelidir. (2) Ö. N. 'okıdük. (3) Bu kelime dahi öbür nüshadaki gibi **anlamadük** şeklinde düzeltilmelidir. (4) Bu kelimenin doğrusu 'okımadük olacaktır. Öbür nüshada 'okumadük şeklindedir. (5) Bu kelimenin doğrusu, öbür nüshadaki gibi yazmadük olacaktır.

Kimi zaman olumlu muzari kipinde birinci şahıs çoğul belgesi, لوم lum-lüm'dür; bu belge, muzari belgesi olan ر r, z yerine geçer.

İlk şekle örnekler:

نقرأ	'okuyoruz (2)
نكتب	yazarız (3)
نأخذ	'öğreniyoruz (1)

gibi.

Mastarların sonuna kadar bu hal üzere hareket edersin.

İkinci şekle örnekler:

نأخذ	'okuyalım
نكتب	yazalım
نأخذ	'öğrenelim

gibi.

Mastarların sonuna kadar bu hal üzere hareket edersin.

Olumsuz muzari'e örnekler:

ما نأخذ	'öğrenmeyiz
ما نكتب	'okumazız (4)

gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Bu habda geçmişzaman ve muzari kiplerinin birinci şahıslarına ait olan belgeler beyanı sona ermiştir.

***

Olumlu olsun olumsuz olsun geçmişzaman kipinde ikinci şahıs çoğul belgesi, نأخذ nız-niz dir ki geçmişzaman belgesi olan د d den sonra getirilir.

Biz burada olumlu ve olumsuz örneklerini bir arada getiriyoruz (5).

نأخذ	bildiğiniz
نأخذ	anladığınız
نأخذ	'öğrendiğiniz

'okudunuz

yazdınız gibi.

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

(1) Ö. N. 'öğreniyoruz. (2) Ö. N. 'okuyoruz. (3) Ö. N. yazarız. (4) Ö. N. 'okumazız. (5) Mısır nüshasında örneklerin olumlu şekilleri unutulmuş, olumsuz şekiller iki defa yazılmıştır. Biz olumlularını öbür nüshaya göre düzelttik.

Olumsuz'lara örnekler:

ما نأخذ	bilmediğiniz (1)	ما نقرأ	'okumadınız (4)
ما نفهم	anlamadığınız (2)	ما نكتب	yazmadınız (5)
ما نأخذ	'öğrenmediğiniz (3)		gibi.

***

Olumlu olsun olumsuz olsun Muzari kipinin ikinci şahsında çoğul belgesi, سız-siz dir. Bu, olumlularda muzari belgesi olan ر r den sonra gelir; olumsuzlarda مز maz-mez den sonra getirilir.

Olumlulara örnek:

نأخذ	bilirsiniz	نأخذ	'okursunuz (6)
نأخذ	anlarsınız	نأخذ	yazarsınız
نأخذ	'öğrenirsiniz		gibi.

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

Olumsuzlara örnek:

ما نأخذ	bilmezsiniz	ما نقرأ	'okumazsınız (7)
ما نفهم	anlamazsınız	ما نكتب	yazmazsınız (8)
ما نأخذ	'öğrenmezsiniz		gibi.

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

***

İmdi ر ler-lar lafzı, yukarıda anlattığımız üzere birinci ve ikinci şahısların çoğulundan başka yerlerde çoğul belgesidir. Bunun çoğul belgesi olması, kelimenin sonuna gelmesi ile. Kelime, geçmişzaman olsun muzari olsun, olumlu olsun olumsuz olsun, ism-i fa'il olsun başkası olsun —birinci ve ikinci şahıs kiplerinden başka yerlerde— olduğu halde kalır. Bunun içindir ki emir ve nehiy kipleri üzerine bu belge gelmez.

İşte sana olumlu ve olumsuz olarak geçmişzaman ve muzari ve ism-i fa'il örneklerini veriyorum.

Olumlu geçmişzamanın üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; bu belge, geçmişzaman belgesi bulunan «esreli ر d» dan sonra gelir:

(1) Ö. N. bilmediğiniz. (2) Ö. N. anlamadığınız. (3) Ö. N. 'öğrenmediğiniz. (4) Ö. N. 'okumadınız. (5) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (6) Ö. N. 'okursunuz. (7) Ö. N. 'okumazsınız. (8) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

علموا	biltiler	قرأوا	'okudılar (2)
فهموا	anladılar	كتبوا	yazdılar (3)
اتعلموا	'öğrendiler (1)		

Olumsuz geçmişzamanın üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; çoğul belgesi burada da geçmişzaman belgesi bulunan د dan sonra gelir; olumsuzluk belgesi bulunan ل ma-me yerinde durur:

ما علموا	bilmediler	ما كتبوا	yazmadılar (5)
ما فهموا	anlamadılar	ما قرأوا	'okumadılar (6)
ما اتعلموا	'öğrenmediler (4)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumlu muzari'in üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; çoğul belgesi, burada dahi muzari belgesi bulunan «sâkin ر» den sonra gelir:

يعلمون	bilirler	يكتبون	yazarlar (8)
يفهمون	anlarlar	يقرءون	'öğrenirler (9)
يتعلمون	'okurlar (7)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

Olumsuz muzari'in üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; burada da çoğul belgesi, olumsuz muzari belgesi bulunan من mez-maz dan sonra gelir:

ما يعلمون	bilmezler	ما يقرءون	'okumazlar (11)
ما يفهمون	anlamazlar	ما يكتبون	yazmazlar (12)
ما يتعلمون	'öğrenmezler (10)		

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

İsm-i fa'il'in çoğuluna örnek aşağıdadır. Çoğul belgesi olan لler-lar, yukarıda anlatmış olduğumuz üzere, ism-i fa'il belgesi bulunan جى cı-cı den sonra gelir:

(1) Ö. N. 'öğrendiler. (2) Ö. N. 'okudılar. (3) Ö. N. yazdılar. (4) Ö. N. öğrenmediler. (5) Ö. N. yazmadılar. (6) Ö. N. 'okumadılar. (7) Ö. N. 'okurlar. (8) Ö. N. yazarlar. (9) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (10) Ö. N. 'öğrenmezler. (11) Ö. N. 'okumazlar. (12) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

علمون	biliciler (1)	قارئون	'okuyucılar (4)
فاهمون	anlayıcılar (2)	كاتبون	yazıcılar (5)
متعلمون	'öğrenciler (3)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

Çoğul belgesi beyanı bitti.

Burada birinci, ikinci ve üçüncü şahısların tekileri belgelerini bildireceğim. Bil ki Allah seni doğru yola ilet!

Birinci şahsın tekil belgesi, kelime geçmişzaman olsun muzari olsun, olumlu olsun olumsuz olsun, izafet ismi ister tekil ister çoğul olsun, sonuna getirilen bir «sâkin م» dir.

Olumlu geçmişzamanın birinci şahsına örnek aşağıdadır. Birinci şahıs belgesi olan م m, geçmişzamanın sonuna eklenir:

علمت	bildim	قرأت	'okudum (7)
فهمت	anladım	كتب	yazdım (8)
اتعلمت	'öğrendim (6)		gibi.

Mastların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumsuz geçmişzamanın birinci şahsına örnek aşağıdadır. Birinci şahıs belgesi olan م m, olumsuzluk belgesi yerinde kalmak üzere, geçmişzaman belgesi sonuna getirilir:

ما علمت	bilmedim	ما قرأت	'okumadım (10)
ما فهمت	anlamadım	ما كتب	yazmadım (11)
ما اتعلمت	'öğrenmedim (9)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumlu muzari'in birinci şahsına örnek aşağıdadır. م m, muzari belgesinden sonra gelir.

(1) Ö. N. biliciler. (2) Ö. N. anlayıcılar (3) Ö. N. 'öğrenciler. (4) Ö. N. 'okucılar. (5) Ö. N. yazıcılar. (6) Ö. N. 'öğrendim. (7) Ö. N. 'okudum. (8) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (9) Ö. N. 'öğrenmedim. (10) Ö. N. 'okumadım. (11) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

İKİNCİ KOL (= RÜKÜN)

— İsimler beyanındadır —

Bu birtakım parça ve kıvrımları kucaklamaktadır. Ben, bu kıvrımları ayrıca tertiplemedim; bir takımını gelişi güzel, bir takımını sıra-
sında yazdım.

İNSAN ORGANLARINI BİLDİREN PARÇA

Sırasıyla yazılmıştır

الرأس	baş	المعدة	kol
الدماغ	beyni	المعصم	bazu
الجزء	alın	المرفق	dirsek (10)
الغنا	eñse	اليده	el
الاذن	kulak	الاصبع	parmak
الخاص	kaş	راحة الكف	el ayası (11)
العين	göz	الظفر	tırnak
الهدب	gırpük (1)	الابط	koltuk
الجنين	kapak	الصدر	göğüs
الحال	ben	البطن	karın (12)
الانف	burun (2)	الظهر	arkı
الحذ	yañak (3)	التيدي	meme
العم	ağız	السرة	göbek (13)
الشفة	dudağ	الجنب	yan
السن	diş (4)	الذکر	sık
اللسان	dil	الدبر	göt
الرقبة	boyun (5)	الفخذ	büt
الاجبة	şakal (6)	الركبة	diz (14)
الشارب	puşuk (7)	الساق	baldır
الشعر	kıl	الرجل	ayak
الوجه	yüz	القدم	lağan (15)
الغنى	boyun (8)	الكعب	lobuk
الكف	'omuz		

(1) Ö. N. gırpük. (2) Ö. N. burun (3) Ö. N. yañak. (4) Ö. N. diş.
(5) Ö. N. boyun. (6) Ö. N. şakal. (7) Ö. N. büyük. (8) Ö. N. gerdan.
(9) Ö. N. 'omuz. (10) Ö. N. dirsek. (11) Ö. N. avuç. (12) Ö. N. karın.
(13) Ö. N. göbek. (14) Ö. N. diz. (15) Ö. N. lağan. (16) Ö. N. 'ökce.

— Bunlarla ilgili bir parça daha —

المصران	bağırsak (1)	الدم	kan
الكرش	şekınbe (2)	المحم	et
المرارة	'öd	التصع	'irın (6)
الطحال	dalak (3)	البراق	tükruk (7)
القلب	yürek	الحطاط	sümük (8)
الفؤاد	ciğer (4)	الغابط	boğ (9)
المرق	ter (5)	البول	sidik (9)
العظم	kemik	النحم	'iç yağı (10)
الجلد	deri		

YÖNLER ve GİYİMLER BEYANINDAKİ PARÇA

الشاش	dülbend (11)	الشكة	'uşkur (17)
الممامة	şarık (11)	الحزام	kuşak (18)
المرقية	arağçın (12)	الحف	içdik (19)
القمص	gömlek (13)	المرموج	başmak (20)
الكيم	yēn	الغيفاب	na'lin (21)
الذيل	etek	المركوب	babuc (22)
اللباس	dön (14)	الصرمه	pabuc (23)
المراويل	luman (16)		

(1) Ö. N. bağırsak. (2) Ö. N. 'işkenbe. (3) Ö. N. talak. (4) Ö. N. ciğer. (5) Ö. N. lağan. (6) Ö. N. 'irın. (7) Ö. N. tükruk. (8) Ö. N. sümük. (9) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (10) Ö. N. 'iç yağı. (11) Öbür nüshada bu iki kelime yerleri değişik olarak verilmiştir; الشاش karşılığında şarık, الممامه karşılığında dülbend denilmiştir. (12) Ö. N. 'arağçın. (13) Ö. N. gönlek. (14) Ö. N. ton. (15) Ö. N. الروال. (16) Ö. N. ton. (17) Ö. N. 'uşkur. (18) Ö. N. kuşak. (19) Ö. N. edik. (20) Ö. N. paşmak. (21) Ö. N. na'lin. (22) Ö. N. pabuc. (23) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

YÖNLER

اليمين	sağ	الحلف	arz (1)
اليسار	şol	الفوق	yökarı (2)
الامام	'ōn	التحت	aşağa (3)

İNSAN VASIFLARI BEYAYINDA PARÇA

الانسان	kişi	الاخ	kardaş
الرجل	adam	الاخت	kız kardaş
الذكر	erkek	الصبي	'oğlan
الانثى	dışi (4)	الاسم	ād (6)
الزوج	er (5)	الوالد	baba
المراد	'avrat	الوالدة	ana
الابن	'oğul	الربيب	'ügey 'oğul (7)
البت	kız	الربيه	'ügey kız (8)

HAYVANLARA AİT PARÇALAR

الفرس	at	المحل	bızağ (11)
الحصان	aykır (9)	الثور	'öküz (12)
الحجرة	kışrak (10)	المنز	keci
المهرة	tay	الجدي	'oğlak
البنات	katır	التيس	teki (13)
الجل	deve	الضأن	koyun
الحمار	eşek	الكبش	köç (14)
الفر	şığır	الربيس	kuzı
الجاموس	su şığırı	القرن	buynuz (15)

(1) Ö. N. ard. (2) Ö. N. 'üst. (3) Ö. N. ālt. (4) Ö. N. dışi. (5) Ö. N. 'avrat eri. (6) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. 'ügey 'oğul. (8) Ö. N. 'ügey kız. (9) Ö. N. aykır. (10) Ö. N. kışrak. (11) Ö. N. buzağı. (12) Ö. N. 'öküz. (13) Ö. N. teke. (14) Ö. N. koc. (15) Ö. N. buynuz.

الرب	fışkı (1)	الصوف	yün (3)
المدب	kuruk (2)	سنام الجمل	'örküç (4)

YABAN HAYVANLARI ÜZERİNE PARÇA

الاسد	arслан (5)	الفرد	maymun
الضبع	şırtlan (6)	النساس	şadı
الذئب	kurt (7)	الكلب	köbek (10)
الخنزير	tonuz (8)	القط	keci
الدب	āyu	الثعلب	dilki (11)
جمع الوحوش	canavar (9)	الارنب	lavşan

BÖCEKLERİN BEYANI ÜZERİNE PARÇA

النمبان	yılan (12)	البقي	tahta bity
المقرب	'akreb	البرغوث	pire (15)
القار	şıcan	الجراد	çekirge
العرسه	gelincik (13)	الدود	kurd
المنكبوت	'örümcek (14)	الزنبور	arı (16)
الذباب	şineç	الحل	'ürüm (17)
القمل	bity	الفنذ	kırpi (18)

KUŞLAR BEYANINDA PARÇA

الطير	kuş	السمان	buldurçın
الحمام	göverçin (20)	الدجاج	tavuk (21)

(1) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. kuyruk. (3) Ö. N. yün. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur; buradaki Arapça kelime سنام الجمل olacaktır. (5) Ö. N. arslan. (6) Ö. N. şırtlan. (7) Ö. N. kurd. (8) Ö. N. tonuz. (9) Ö. N. Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (10) Ö. N. köpek. (11) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (12) Ö. N. yılan. (13) Bu kelime öbür nüshadaki gibi gelincik şeklinde düzeltilmelidir. (14) Ö. N. 'örümcek. (15) Ö. N. pire. (16) Ö. N. arı. (17) Ö. N. bal arısı. (18) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (19) Bu kelime öbür nüshadaki gibi düzeltilmiştir. (20) Ö. N. كوكرجين göğercin. (21) Ö. N. تاق tavuk.

الحرارة	horoş (1)	الحرارة	şaylak
الغراب	bişic (2)	الغراب	karğa (6)
النوحى	kaz	النوحى	kuzgun (7)
المصنور	ördek	المصنور	şerçe (8)
الخفاش	anķiř	الخفاش	yarışa (9)
النعام	yumurtā (3)	النعام	deve kuřı (10)
الكركى	ķana! (4)	الكركى	turna
الفرخ	doĝan	الفرخ	yavru (11)
	laçın (5)		

DENİZ ve DENİZ HAYVANLARI ve ONLARLA İLGİLİ OLAN ŞEYLER BEYANINDAKİ PARÇA

البحر	deñiz	المركب	gemi
النهر	'ırmaķ	الغراب	ķadırĝa
السمك	balıķ	المقذاف	ĝiřeyik (18)
الضفدع	ķurbaĝa (12)	القلع	yelķen
الرحاľ	ķablı baĝa (13)	الحبل	'ip
الملق	sülük (14)	الصارى	direķ
الماء	řu	الدفة	dümēn (19)
البحر المالح	luzlı deñiz (15)	رغوة الموج	ĝöbük (20)
البحر الحار	ķatlı deñiz (16)	المرسه	eniseř (21)
البطارخ	balıķ		
	yumurtası (17)		

(1) Ö. N. horoş. (2) Ö. N. pişic. (3) Ö. N. yumurtā. (4) Ö. N. ķanať. (5) Ö. N. şahin. (6) Ö. N. karĝa. (7) Bu kelime ve Arapça karřılıĝı Mısır nüshasında yoktur. (8) Ö. N. şerçe. (9) Ö. N. yarasa. (10) Ö. N. deve kuşı. (11) Ö. N. yavru. (12) Ö. N. ķurbaĝa. (13) Ö. N. ķablı baĝa. (14) Ö. N. sülük. (15) Ö. N. acı deñiz. (16) Ö. N. ķatlı deñiz. (17) Ö. N. balıķ yumurtası. (18) Ö. N. ĝüreķ. (19) Ö. N. dümēn. (20) Öbür nüshada Arapça الرجوة kelimesine göpük ve الموج kelimesine ķalas denilmiştir. (21) Ö. N. demir.

YERDE ve GÖKTE ve BU İKİSİNDE BULUNANLAR HAKKINDA PARÇA (1)

الله	Tańrı	اليوم	ĝün
الرسول	Peyĝamber	الساعة	sa'at
الملائكة	feriřte	النهار	ĝündiřiz
السماء	ĝök	الليل	ĝice
الشمس	ĝüneř	نصف الليل	dün yarısı
القمر	ay	الظلام	ķaranu
النجم	yıldız	النور	aydın
البرق	řimřek	الرياء	yel
الصاعقة	yıldırım	الريح	ruzĝār
المطر	yaĝmur	العيد	bayram
الثلج	ķar	غدا	yarın
النداء	çi(h) (2)	امس	dün
السحاب	buluť	اليوم	bugün
الرعد	ĝök ĝürlemek	الصلاة	naamaz
المبرد	řavıķ	صلاة الصبح	şabah naamazı
الحر	'iřiķaķ	صلاة الضحى	ķuřluk naamazı
السخن	'iři	صلاة الظهر	'öyle naamazı
الصفى	yaz	صلاة العصر	'ikindi naamazı
الشتاء	ķıř	صلاة المغرب	aķřain naamazı
الشهر	ay	صلاة العشاء	yatsu naamazı
السنه	yıl		

YERDE, GÖKTE ve ELDEN GELDİĞİ KADAR BU İKİSİNDE BULUNANLAR HAKKINDA PARÇA

الارض	yer	الغبار	toz
الغراب	lobraķ	المكان	yır! (4)
الطين	balçıķ (3)	الحجر	dař (5)

(1) Buradan başlıyarak bundan sonra gelen kısma kadar olan kelimeler Mısır nüshasında yoktur. (2) Bu kelimeyi çi okumak doğrudur. (3) Ö. N. ķamur. (4) Ö. N. yırđ. (5) Ö. N. şaş.

الرمال	kum	القرية	köy
الوحد	bağak (1)	البيتر	kuyuy (3)
الجيل	dağ (2)		

MADENLERİ BİLDİRME (4)

الذهب	altun	الفضة	gümüş (5)	الزئبق	kalay
النحاس	bakır	المسار	enşer (8)	السوار	çuva (7)
الرماس	kurşun (6)		bilezik (9)		
الحديد	demir				

BİRBİRİNE KARŞIT ve AYRIŞIK KELİMELEER BEYANINDA PARÇA

الكبير	büyük	الناعم	yumuşak (14)
الصغير	küçük	الناشف	kurı
الطويل	'uzun (10)	الطرى	yaş
القصير	kısa	البعيد	yırak (15)
المریض	enni (11)	القريب	yakın
الوسط	'orta	الداخل	'içeri (16)
العالى	'üksek (12)	الخارج	dışarı (17)
الواطى	alçak	الغالى	bahalı
الحنيف	yeyni	الرخيص	'uçuz (18)
الثقیل	ağır	الملیح	gözel (19)
السمین	semiz	القبيح	yaramaz (20)
النجيف	arık	الجيعان	aç (21)
الحسن	yoğun (13)	الشبعان	tok (22)

(1) Ö. N. bataç. (2) Ö. N. taş. (3) Ö. N. kuyı. (4) Öbür nüshada bu başlık yoktur. (5) Ö. N. gümüş. (6) Ö. N. kurşun. (7) Ö. N. jive. (8) Ö. N. enşeri. (9) Ö. N. bilezik. (10) Ö. N. 'uzun. (11) Ö. N. enli. (12) Ö. N. yüksek. (13) Ö. N. 'iri. (14) Ö. N. 'uface. (15) Ö. N. 'ırac. (16) Ö. N. 'ic. (17) Ö. N. tış. (18) Ö. N. 'ucuz. (19) Ö. N. güzel. (20) Ö. N. çirkın. (21) Ö. N. ac. (22) Ö. N. tok.

غلظ	kalın (1)	جديد	yengi (8)
رقيق	'ince (2)	ضيق	dar (9)
يابس	bik (3)]	واسع	bol
رطب	taze	نجس	murdar
قبل	'öñürdi (4)	طاهر	bakdur (10)
بعد	şonra	زايد	artuk
صعب	güç (5)	ناقص	eksik
هين	kolay (6)	خير	eylik
قليل	az	شر	kemlik (11)
كثير	çok	غريب	yad
طيب	şag	قريب	hışım
مریض	hasta	اءوج	eğri
نظيف	temiz	مستقيم	dogrı (12)
وسخ	kir (7)	فارغ	boş
عدو	düşmen	ملآن	dolı (13)
محب	dost	خسران	ziyan
عتيق	eski	فايده	aşı

RENKLER HAKKINDA PARÇA (14)

ابيض	aç	اصفر	şarı
اسمر	çara (15)	وردی	gülgünü (16)
احمر	kızıl	ازرق	gök (17)
احضر	yeşil	حلى	sürmayı (18)

(1) Ö. N. kalın. (2) Ö. N. 'ince. (3) Ö. N. pek; doğrusu da budur. (4) Ö. N. evvel. (5) Ö. N. güc. (6) Ö. N. kolay. (7) Ö. N. kirli. (8) Ö. N. yeñi. (9) Ö. N. tar. (10) Ö. N. pak. (11) Bu kelimeyi öbür nüshaya göre düzelttik. (12) Ö. N. toğrı. (13) Ö. N. tolı. (14) Öbür nüshada bu başlık «Renkler ve cinsler beyanı hakkında parça» şeklindedir. (15) Ö. N. قرأ kara. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Ö. N. مای mavi. (18) Ö. N. سورمای sürmayî.

KINAMALIKLAR BEYANI HAKKINDA PARÇA (1)

اعمى	kör	اعرج	ağsaflı (4)
الطير	şagır	مكسج	kötürüm (5)
الطير (2)	dışsız	احدب	bükri (6)
الك	beltek (3)	افرع	keç

EV VASIFLARININ BEYANI HAKKINDA PARÇA (7)

المدية	şehir	الطاقة	pencere
الدينة	köy	بنت الماء	âb-hâne
الحارة	mahalle	الصف	lavan
البيت	ev	السطح	dam (13)
الباب	kapı	التفل	kilit (14)
العتبة	eşik	المنفتح	anahtar (15)
الجدار	temel	الروان	çardak (16)
الحائط	dıvar (8)	السجن	zından
الموش	avlu (9)	السلسلة	zencir
الاصطبل	ahır (10)	الطريق	yol
الدار	merdivan (11)	الأوج	tahtı
النفق	köşk (12)	الخزانة	dolab
الشباك	şence (12)	الحشب	ağac

EV TAKIMLARI BEYANI HAKKINDA PARÇA

طراحة	döşek (17)	مخده	yastık (19)
خاف	yorgan (18)	مرتبه	minder

(1) Öbür nüshada bu başlık yoktur. (2) Ö. N. الدخ. (3) Ö. N. pelték. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (5) Ö. N. kötürüm. (6) Ö. N. bükri. (7) Öbür nüshada bu başlık «Şehir vasıflarının ve başkalarının beyanı hakkında parça» şeklindedir. (8) Ö. N. dıvar. (9) Ö. N. havlı. (10) Ö. N. ahır. (11) Ö. N. merdivan. (12) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (13) Ö. N. tam. (14) Ö. N. kilid. (15) Ö. N. anahtar. (16) Ö. N. çardak. (17) Ö. N. döşek. (18) Ö. N. yorgan. (19) Ö. N. yastık.

ملايه	şarşaf (1)	سار	halı
لباد	kişe (2)	ذایه	kijim

SAVAŞ AYGITLARI BEYANI

السيف	kılıç	السكن	bıçak (3)
الفراب	kın	الخوصه	hancer (4)
الترفة	kalın	الخنجر	'ustura (5)
الفوس	yay	الموسى	bilek (6)
الوتر	kırış	السن	
النشاب	'ok		

AT ve AT TAKIMLARI BEYANI

السرچ	eyer	البرجحه	kolan
الركاب	'üzengi (7)	الشكال	köstek (11)
الاجام	'uyan (8)	النسخه	payvend (11)
السكة	gем	المرقيه	'abaye (?) (11)
المرع	dizgin (10)		

EV TAKIMLARINDAN (12)

الوعاء	kab	الطاجن	tava (15)
الرحا		الكانو	'ocak (16)
الطاحون	değirmen	الدخان	dütün (17)
الفربال	karbul (13)	الرماد	kül
المنخل	elék	الزناد	çakmak
الفدر	çömlék (14)	الحرافة	yakmak (18)

(1) Ö. N. şarşaf. (2) Ö. N. kişe. (3) Ö. N. bıçak. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (5) Ö. N. 'ustura. (6) Ö. N. bilegi. (7) Ö. N. 'üzengi. (8) Ö. N. gем. (9) Bu kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (10) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (11) Bu üç kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (12) Öbür nüshada bu başlık «ve ev takımlarından bir parça» şeklindedir. (13) Ö. N. kalbur. (14) Ö. N. çölmek. (15) Ö. N. tava. (16) Ö. N. 'ocak. (17) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (18) Ö. N. kav.

السكره	çanağ	الكحل	sürme (3)
الفاوس	fener	الدفين	'un
الفرازه	şişe	الحبز	ekmek (4)
الطشت	leğen	السل	bal
الحبه	çadır	الشمع	mum
المحيرات	şapın (1)	المفرقه	kepçe (5)
الزبد	küb	الكوز	küb bardağı (5)
القه	bardağ	الورق	kağıd
الدمت	kazan (2)	القلم	qalem (6)
الجره	desti	المكتوب	mektub (6)
الابريق	'ibrik		

YEMİŞLER ve BİTKİLER BEYANINDADIR

الماكه	yemiş	الوز	badam (15)
التفاح	elme	البنق	fındık
الزنان	nar (7)	القصب	kamış (16)
الكمثرى	armut (8)	الجنيبة	bağçe (17)
الموخ	sefteli (9)	النوك	diken (18)
النب	'üzüm (10)	النوى	çekirdek
البلخ	hurma (11)	البذر	t. hüm
الشمس	zerdeli (12)	الخطب	'odun (19)
الحصرم	mayası (13)	الغرنج	ağac kavunu (20)
التنقود	şalkım (14)	التارنج	turunc
الكرمه	aşma	السفرجل	ayva
البن	'incir	الفرع	kabağ
الجوز	koz	اللفت	şalgam

(1) Ö. N. şaban. (2) Ö. N. tencere. (3) Ö. N. sürme. (4) Ö. N. etmek. (5) Bu kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (6) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. 'inar. (8) Ö. N. armut. (9) Ö. N. sefteli. (10) Ö. N. yüzüm. (11) Ö. N. hurma. (12) Ö. N. zerdeli. (13) Ö. N. koruk. (14) Ö. N. şalkım. (15) Ö. N. badam. (16) Ö. N. kamış. (17) Ö. N. bağçe. (18) Ö. N. diken. (19) Ö. N. 'odun. (20) Ö. N. ağac kavunu.

الحبز	ebe gümeçi (1)	البطيخ الاخضر	karbuz (6)
الجزر	havuç (2)	البطيخ الاصفر	şarı kavunu (6)
الفجل	turub (3)	الرجله	semiz ot
الثوم	şarımşak (4)	الباذنجان	badırcan (7)
الحس	marul	السلق	bazu (8)
الكرب	lahana (5)	الورد	gül

TANELER BEYANINDA

القمع	bugday	الذحن (13)	darı-sız (14)
الشمير	arpa	الحص	noğud
الارز	birinc (9)	النمر	razyane
الفول	bakla	الصنر	peyan (15)
المدس	merçemek (10)	الشونيز	cörek 'otı (16)
الذرا	darı (12)	السم	şuşam (16)

SÜTLER BEYANI (17)

الحليب	süd	الزبد	tere yağı (20)
البن الرائب	yoğurt (18)	الشيخ	şırılğan yağı (21)
الجبن	peynir	الزيت الحاد	bezir yağı (21)
السن	şa yağ (19)	الزيت الطيب	zeytun yağı (21)

(1) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (2) Ö. N. havuç. (3) Ö. N. turub. (4) Ö. N. şarımşak. (5) Ö. N. lahana. (6) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. bağırcan. (8) Ö. N. pazı. (9) Ö. N. pirinc. (10) Ö. N. merçemek. (11) Bu Arapça kelime الذرة olmalıdır. (12) Ö. N. ıarı. (13) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (14) Bu kelime yanlış olmalıdır; doğrusu darı olacaktır. (15) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (16) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (17) Öbür nüshada bu başlı "Sütler ve başkaları hakkında Parça" şeklindedir. (18) Ö. N. yoğurt. (19) Ö. N. yağ. (20) Ö. N. tere yağı. (21) Bu üç kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur.

الشبح	hoca (1)	الحياط	dërzi (9)
الشاب	genc (2)	الابرة	'ikne (10)
التاميد	şayird (3)	الحيط	'iblik (11)
الصانع	kuyumci (4)	المكواه	'üti
النار	ustâ (5)	الحريز	'ibrişim (12)
الميزان	terazi	التجار	dülger (13)
السندان	'örs	القدوم	keşer
المطرقة	çekic (6)	المبرد	dörbi (14)
الماسك	maşa (7)	المنشار	bıçku (15)
المنجم	kömür (8)	المثقاب	burgı (16)

Buraya kadar "Parçalar Kolu," tamam oldu. Bu kol, isimler beyanında idi.

ÜÇÜNCÜ KOL (17) (=RÜKÜN)

— Ayrışık zamirler, işaret isimleri, edatlar ve izafetler beyanındadır —

ZAMİR'LER BEYANI

انا	ben	أنتم	siz
نحن	biz	هو	'o
انت	şen	هم	'ollar (18)

(1) Ö. N. koca. (2) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (3) Ö. N. şakird. (4) Ö. N. kuyumci. (5) Ö. N. ustâ. (6) Ö. N. çekic. (7) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (8) Ö. N. kömür. (9) Ö. N. terzi. (10) Ö. N. 'ikne. (11) Ö. N. 'iplik. (12) Ö. N. 'ipek. (13) Ö. N. dülger. (14) Ö. N. dörpi. (15) Ö. N. testere. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Bu kol Mısır nüshasında "dördüncü," olarak verilmiş ise de doğrusu öbür nüshadaki gibi "üçüncü," olacaktır. (18) Ö. N. anlar.

ذهبت لزيد	Zeyd'e getdim
ذهبت لزيدود	Zeyd'lere getdim

«ل» a BİTİŞİK ZAMİRLER BEYANI (1)

لي	baña	لكم	size
لنا	bize	له	aña
لك	şaña	لهم	ollara (2)

Bu örneklerden anlaşıldığına göre, Arapçadaki ل yerine, Türkçede kelimenin sonuna sâkin bir "e," gelmiştir.

Türkçede zamirler altıdır; başka yoktur. İki birinci şahıs, ikisi ikinci şahıs, ikisi de üçüncü şahıs içindir. Söz ancak üç mertebeden birisinde bulunur. Birinci şahıs ya tekildir ya çoğuldur. İkinci ve üçüncü şahıslar da böyledir. Türkçede kelimelerde erkeklik dişilik, ikilik çoğulluk ayırdımı yoktur. Nitekim bunu söylemiştik.

İŞARET İSİMLERİ

هذا	bu	ذلكم	'ollar (4)
هؤلاء	bular (3)	هنا	bunda
ذلك	'ol	هناك	'onda (5)

Türkçede cinste olumsuzluk, "ne," ile yapılır :

لا لرجل ولا امرأة ne erdir ne 'avratdır gibi.

Kemal Paşazade tercümesinde dahi geçtiği üzere Arapçadaki harf-i cer olan ل, Türkçede sâkin "e," olur ve kelimenin sonuna getirilir (6).

لا	yok	غير	ayrık
نم	evet (7)	الاستثنائية	meğer
ليس	değil	التركيبية من	yoksa (8)
ما		ان ولا	

(1) Bu başlık, Arapça kurala göre yapılmış olup biz de olduğu gibi aldık. (2) Ö. N. anlara. (3) Ö. N. bunlar. (4) Ö. N. anlar. (5) Ö. N. anda. (6) Bu parça, daha yukarıya, bitişik zamirler parçasında, getirilmek gerek iken nasılsa müellif buraya koymuştur. (7) Ö. N. evet. (8) Öbür nüshada bu kelime ve Arapça karşılığı yoktur.

ان را	egfir	يا (2)
مثله	ancilayın (1)	
كاتب القريب	gizbi (1)	-mi, -mı

HARFİ CERLER BEYANI

من	.deñ, .dañ	حصه	ve kamu (12)
من	tā	نصف	bay (13)
من	dēk	كامل	yarım
من	.de, .da	سواء	bëraber
من	'üzeyine (3)	طایفه	bölük
من	bile (4)	قطعه	pāre
من	le (4)	عند	kañ (14)
من	'içün	لان	zira (15)
من	neçe bıcim (5)	واوالمطف	dañi (16)
من	neçe bıcim (6)	ایضاً	ve gerij (17)
من	kaçan	هكذا	şöyle
من	kanı	مأ	böyle (18)
من	yalñuz (7)	فقط	ancağ
من	baçka (8)	لابد	elbette
من	yaña	شي	nēsne
من	heb (9)	من الاستفهام	kim (19)
من	dükeli (10)	ماء الاستفهام	ne (20)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada birbiriyle yerlerini değiştirmişlerdir. (2) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. 'üzeyine. (4) Öbür nüshada yalnız بيله vardır. (5) Ö. N. nice. (6) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. yalñuz. (8) Ö. N. başka. (9) Ö. N. hep. (10) Ö. N. dükeli. (11) Ö. N. سایر. (12) Ö. N. kamu. (13) Ö. N. pay. (14) Ö. N. kañında. (15) Ö. N. zira. (16) Ö. N. dañi ve girü. (17) Ö. N. dañi. (18) Ö. N. bile. (19) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (20) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur.

ما هذا	neñdir bu (1)	أبدا	hiç
أعجل	tiz ol	حيثما	her nere (4)
الطرف	'uç (2)	أراء النعا	[iy
الحاشية	kenar		heç (5)
باء التصغير	çık	شخص	kimeşne
أدات	reğ (3)	وجود	varlık
أفعل التفضيل	rağ (3)	كان	'idi

ZAMİRİN ve عن İLE BİRLEŞMESİ (6)

من	benden	منه	'ondan (7)
من	bizden	منهم	'olardan (8)
من	senden	من هذا	bundan
منكم	sizden	من هؤلاء	bulardan (9)

«في» ile yapılan birleşmelerde dahi böyle yapılır ve kelimenin sonuna «-de, -da» getirilir:

في	bende	فيه	'onda (10)
فيها	bizde	فيهم	'olarda (11)
فيك	sende	في هذا	bunda
فيكم	sizde	في هؤلاء	bularda (12)

«بيله» ile birleştirildiğinde dahi böyle dersin ve kelimenin sonuna «-de, -da» getirirsin:

(1) Ö. N. bu neñdir. (2) Ö. N. 'uç. (3) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (4) Ö. N. 'öyle 'ise. (5) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (6) Bu başlık öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. andan. (8) Ö. N. anlardan. (9) Ö. N. bunlardan. (10) Ö. N. anda. (11) Ö. N. anlarda. (12) Ö. N. bunlarda.

بِئِمْلِ (1)
بِئِمْلِ (2)
سِئِمْلِ (3)
سِئِمْلِ (4)

بِئِمْلِ (5)
بِئِمْلِ (6)
بِئِمْلِ (7)
بِئِمْلِ (8)

«ب» ile birleştirdiği zaman da böyledir :

بِئِمْلِ ..... veb.

«اِحْوَ» kelimesi ile birleştirdiğinde Türkçe kelimenin sonuna «اِحْوَ» getirirsin :

بِئِمْلِ 'içün
بِئِمْلِ 'içün
سِئِمْلِ 'içün
سِئِمْلِ 'içün

İsm-i zahirde dahi böyle yaparsın :

Bu kitab şeyyidi Ahmed 'içün = (Bu kitap benim efendim Ahmed içindir)

İZAFET TERKİBİ (İsim takımı)

بِئِمْلِ başım
بِئِمْلِ başımız
سِئِمْلِ başun
سِئِمْلِ başınız

بِئِمْلِ başı
بِئِمْلِ başları
بِئِمْلِ başı
بِئِمْلِ başları

İsm-i zahirde sonuna kadar böyle yaparsın :

بِئِمْلِ başı (12) Zeyd başı (13)

Bilesin ki Türkçede izafet halinde müzaf ileyh önce, muzaf sonra gelir ; muzafın sonu her zaman esredir.

(1) Ö. N. benimle bile. (2) Ö. N. bizimle bile. (3) Ö. N. seninle bile. (4) Ö. N. sizinle bile. (5) Ö. N. anınla bile. (6) Ö. N. anlarla bile. (7) Ö. N. bununla bile. (8) Ö. N. bunlarla bile. (9) Ö. N. anlar 'içün. (10) Ö. N. bunun 'içün. (11) Ö. N. bunlar 'içün. (12) Ö. N. Zeyd'in başı. (13) Zeyd'lerin başı.

SAYILAR

— Birler —

واحد bir (1)
اثنين 'iki
ثلاثة 'üç (2)
اربعة dört (3)
خمسة beş

ستة altı
سبعة yedi
ثمانية sekiz
تسعة dokuz (4)
عشرة on

— Onlar —

عشرين yigirmi
ثلاثين 'otuz (5)
اربعين kırk
خمسين elli
ستين altmış

سبعين yetmiş
ثمانين seksen
تسعين doksan (6)
مائة yüz (7)

Bilesin ki Türkçede onlar ile birler bileştirildiği zaman Arapçanın aksinedir. Araplar onlar'ı birler'den önce söylemezler. Türklerin "onbir,, dedikleri yerde Araplar إحدى عشر, yine Türklerin "oniki,, dedikleri yerde Araplar اثني عشر ve Arapların أحد عشرین dedikleri yerde Türkler "yigirmi bir,, derler. Doksan dokuz'a kadar böyle gider.

— Yüzler —

مائتان 'iki yüz (8)
ثلاثمائة 'üç yüz (9)
اربعماية dört yüz (10)
خمسمائة beş yüz (11)
ستمائة altı yüz

سبعماية yedi yüz
ثمانماية sekiz yüz
تسعمائة dokuz yüz (11)
الف bin

Bilesin ki Türkçede üç yüz'den bin'e kadar Arapçada olduğu gibi söylenir. Bu, örneklerden de anlaşılır.

(1) Ö. N. bir. (2) Ö. N. 'üç. (3) Ö. N. dört. (4) Ö. N. dokuz. (5) Ö. N. 'otuz. (6) Ö. N. doksan. (7) Öbür nüshada bu kelime ve Arabca karşılığı yoktur. (8) Ö. N. 'iki yüz. (9) Ö. N. 'üç yüz. (10) Ö. N. dörtyüz. (11) Ö. N. beş yüz (12) Ö. N. dokuz yüz.

المان	'iki bin	سبعة الاف	yedi bin
ثلاثة الاف	'üç bin (1)	ثمانية الاف	sekiz bin
اربعة الاف	dört bin (2)	تسعة الاف	dokuz bin (3)
خمسة الاف	beş bin	عشرة الاف	'on bin
ستة الاف	altı bin		

Binlerin birler ile birleşmesi üç bin'den on bin'edek de Arapçada olduğu gibidir.

— Onbinler beyanı —

عشر و الف	yigirmi bin	سبعون الف	yetmiş bin
ثلاثون الف	'otuz bin (4)	ثمانون الف	seksen bin
اربعون الف	kırk bin	تسعون الف	doksan bin (5)
خمسون الف	elli bin	مائة الف	yüz bin
ستون الف	altmış bin		

Onbinler beyanı bitti. Bu da Arapça kuralı üzerinedir.

— Binler hesabı (6) —

مائة الف	'iki yüz bin	ستمائة الف	altı yüz bin
ثلاثمائة الف	'üç yüz bin (7)	سبعمائة الف	yedi yüz bin
اربعمائة الف	dört yüz bin (8)	ثمانمائة الف	sekiz yüz bin
خمسمائة الف	beş yüz bin (9)	تسعمائة الف	dokuz yüz bin (10)

Bunlar da Arapça kural üzeredir.

السنة	yı	الليلة	gice
الشهر	ay	الاسبوع	hafta
اليوم	gün		

Üçüncü kol (=rükün) bitti. Bu, zamirler ve edatlar kolu idi.

(1) Ö. N. 'üç bin. (2) Ö. N. dört bin. (3) Ö. N. dokuz bin. (4) Ö. N. otuz bin. (5) Ö. N. doksan bin. (6) Bu ibare ve bu başlık öbür nüshada yoktur. (7) 'üç yüz bin. (8) Ö. N. dörtyüz bin. (9) Ö. N. beş yüz bin. (10) Ö. N. dokuz yüz bin.

DÖRDÜNCÜ KOL (=RÜKÜN)

Türkçe ile Arapça arasında kullanışta ortak kelimeler beyanındadır. Bu kol, alfabe sırasıyla yapılmıştır (1).

— elif harfi —

الله	'Al-lāh	افيون	Afyon
آية	Aye	انسون	Anason (5)
ان شاء الله	In şā' āl-lah (2)	اسبانج	Isbanj (4)
ادراك	Idrāk	اسفيداج	Isfidāc
انشاء	İnşā'	احرام	İhrām
اطلاس	Atlas (3)	آدم	Adem (4)
ابريق	İbrîk	ادب	Edeb (4)
اطريرفل (4)	(?)	ابنوس	Abanos
اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمداً رسول الله { Aşhadu an lā-ilāha illā 'l-lāh va-'şhadu anna Muḥammadan rasulu 'l-lah			
انسان	İnsān (4)	اولاق	'Ulaq (4)
اوتاق	'Otaq (6)	ابليس	Iblis (4)

— b harfi —

بشكير	bişkir
بلبل	bulbul
برش	baraş
بقلاوة (8)	baqlavet
بخور	bohur (9)
بشكير	benefsec
بازنجان (7)	bazincan
باميه	bamyet
بن	bin
بسباسه	besbāset

(1) Bu kolda söylenilen kelimelerin bir takımları Türkçe olduğu gibi bir takımları da Farsçadan ve Yunancadan geçmiştir. Hepsisi Arapça değildir. (2) Bu kelime öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. اطلس. (4) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (5) Ö. N. انسون. (6) Ö. N. اوتاق. (7) Ö. N. بادنجان. (8) Ö. N. بقلاوة. (9) Bu kelime öbür nüshada yoktur.

بيت الشعر	baytu 's-ša'r (1)	بمراج	bakrac
باشا (2)	paşah	بوطة	bozat (1)
بلور (3)	bellur		

— t harfi —

تسبیح	tesbîh	توت	tut
ترجمان	terceman	توتیا	tutya
ترکاش	terkeş (1)	تخت السلطنة (4)	tahtu 's-salṭanat
تابوت	tabūt	تمساح	timsah
توبه	tavbat	تاج	tāc
تقعره	teñçere (1)	تریاق	tiryak (5)
تنور	tannur		

— s harfi —
(Yoktur)

— c harfi —

جامع	cāmi'	حبيب	ceyb
جنازه	cenāze	جوخه	cuḥa (1)
جوهر	cevher	جیز	cummayz
جوز الهند (6)	cevzu 'l-Hind	جاهل	cāhil
جوارش	cevāriş	جنب	cunub (5)

— h harfi —

حرم الکعبه	ḥaremu 'l-ka'bat	حصار	ḥiṣār
حرف	ḥarf	حمام	ḥammam
حصیر	ḥaşır	حلقه	ḥalḳat
حوض	ḥavz	حقه	hoḳḳatı (1)
حلوا	ḥalva'		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. باشا (3) Ö. N. بالور (4) Öbür nüshada yalnızca تخت denilmiştir. (5) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (6) Öbür nüshada yalnız جوز denilmiştir.

— h harfi —

خطیب	ḥaṭib	خان	ḥan (1)
خنجر	ḥancer	خردال	ḥardal
خیار	ḥiyār	خندق	ḥandak
خراج	ḥarac (1)	خطبه	ḥuḭbat (2)

— d harfi —

دین	deyn	دکان	dükkān
دین	dīn	درهم	dirham
درس	ders	درازان	darabzan (1)
دیوان	dīvān	دف	def (1)
دره	dere (1)	دکدیک	dikdik
دوه	deve (1)	دنیا	dünya
دفتر	defter		

— z harfi —
(Yoktur)

— r harfi —

رشوه	ruşvat	رف	raf (3)
رمال	rammal	رزق	rizk
رخ	rah (1)		

— z harfi —

زنجبیل	zencebil	زربخ	zarnih
زقاق	zuḳaḳ (1)	زیت	zift
زرنه	zaranba	زرافه	zarafe (1)
زغفران	zağfāran	زرداوه	zardava
زرده	zarde	زمره	zumurrud
زیتون	zaytūn	زبرجد	zabarcad (4)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (3) Ö. N. راف (4) Bu kelime ve Arabca karşılığı öbür nüshada yoktur.

— s harfi —

سورة	suret	ساعة	sa'at
سطر	sa[r	سقه	(?)
سفر	sefer	سمور	sebîl
سكر	sükker (1)	سميل	semmūr
سماء	sıma[	سطل	sa[il (1)
ساج	sac (1)	سلطان	sul[an
سافية	sākiyet	سويه	subye (1)

— ş harfi —

شرح	şerh	شهوة (2)	şehvet
شمله	şemle	شهيد	şehîd (1)
شاه	şah (1)	شمشير	şemşîr (1)
شطرنج	şatranc (1)	شال	sal (3)
شراب	sarab	شمر	şemr (3)
شعر	şa'ir (1)		

— ş harfi —

صابون	şabun	صراف	şarraf
صندوق	şanduk	صدقه	şada[at (3)
صدق	şidk (1)	صلح	şulh (3)
صحن	şahn	صلوات	şalavat (3)

— z harfi —
(Yoktur)

— ! harfi —

طابق tabak

طاوروس şavūs

(1) Bu kelimeler ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. نهوت (3) Bu kelimeler ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur.

— x harfi —

ظلم	zulm	ظریف	zarîf
ظاهر	zāhir		

— ' harfi —

عود	'ud	عرب	'Arab
عنبر	'anber	عجم	'Acem
عطار	'a[ar	عناب	'innab
عفيق	'akik		

— ğ harfi —

غريب	ġarib	غفر	(?)
غوغا	ġavġa	غفیر	ġafir

— f harfi —

فكر	fikir	فوطه	futat
فراصة	feraset	فبروز	firūz (1)
فنجان	fincan	فدان	feddan
فراجه	feracet	فتيله	fetilet
فل فل	filfil (1)	فايده	fa'yidet
فرزان	ferzan (1)	فرن (2)	furun

— k harfi —

قران	kur'ān	قلعه	kal'at (1)
قندیل	kandil	قافله	kāfilet
قلم	kalem	قلعاس	kal[as
قبه	kubbat	قصاب	kaşşab (1)
قهوه	kahvet	قدح	kadeh
قفص (3)	kafaş	قرنفل	karanfül
قربه	kırbat	قافیه	kafiyet (4)
قطران	kaşiran (1)		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. قرون (3) Ö. N. قفس (4) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur.

— k harfi —

کتاب	ka'bat	کانون	kānun (1)
کتان	ke'tan	کون	kemmun
کتاب	kitab	کبریت	kibrit
کفن	kofen	کرسی	kürsî (1)
کبشه	kebşel (1)	کیسه	kîse! (2)
کنانه	kinanet (1)	کافور	kāfūr (2)
کروان	kervan (1)		

— l harfi —

لا	la'l	لغة	luğat
لیمون	leymon		

— m harfi —

مصحف	muşhaf	مرتبه	mertebet
مکتوب	mektûb (1)	مقام الانسان	mağamu 'l-insan (1)
مدرسه	medreset		
مؤذن	mü'ezzin	مقص	mağass
محراب	mihrāb	مذهب	mezhab (1)
منبر	minber	منارة	menaret (1)
محله	maḥallet (1)	مكتب	mekteb
مخزن	maḥzen (1)	مقبرة	mağberet (1)
مأمون	me'mūniyyet	مزار	mezār (1)
مهاجر	mehellebiyyet	میل	mîl (1)
موز	mîz	مسواک	misvāk
ملوخبه	melūḥiyyet	مرجان	mercan
مطبخ	maṭbağ (1)	مفلس	müflis (1)
مچون	ma'cūn (1)	مشهور	meşhur (1)
منبره	maşrabat (1)	مرسین	mersin
مسک	misk	منقاره	minkalet (1)
مصراع	mişra' (1)	معدن	ma'den (1)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelimeler Mısır nüshasında yoktur.

— n harfi —

نفس	nefes	نبات	nebat
نقش	naqş	ناب	nabak
نقطه	noq'at	نرد	nerd (1)
نشاپ	nişāb (1)	نشان	nişan (2)

— h harfi —

هدهد	hüdhüd	هندسه	hendeset (1)
هون	hevn	هریسه	heriset

— v harfi —

وكالة	vekālet	روسه	vesveset
-------	---------	------	----------

— la harfi —

لااله الا الله	lā-ilaha illa 'l-lah	لادن	ladün
----------------	----------------------	------	-------

— y harfi —

ياقوت	yaqut	ياسمين	yasemin
-------	-------	--------	---------

Arapça ay adları dahi Türkçe ile Arapça arasında ortaktır. Cum'at kelimesi de böyledir.

Hafta günleri için Türk diyarında özel adlar vardır (3).

احد	yek-şenbe (4)	خميس	benc-şenbe (8)
اثنين	dü-şenbe (5)	جمعه	cum'at
ثلاثا	se-şenbe (6)	سبت	cum'a-'irtesi (9)
اربعاء	cihar-şenbe (7)		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (3) Bu cümle Mısır nüshasında yoktur. (4) Ö. N. bazar. (5) Ö. N. bazar-'irtesi. (6) Ö. N. şalı. (7) Ö. N. çar-şenbe. (8) Ö. N. per-şenbe. (9) Ö. N. cum'a-'irtesi.

Yedi gezegen yıldız adları dahi iki dil arasında ortaktır:

نمر	Kamer	مریخ	Mirrîḡ
عطارد	'Uḡarid	مشتری	Müşteri
زهره	Zuhra	ذحل	Zuhal
شمس	Şems		

Oniki burç adları dahi şunlardır:

حمل	kuzı	ميزان	dērazi' (3)
ثور	'ökiiz (1)	عقرب	'akreb
جوزا	koz	فوس	yay
سرطان	yengeç	جدی	'oğlaḡ (4)
سنبله	buğday ayası (2)	دلو	koğa
اسد	arşan	حوت	balıḡ

Burada Dördüncü Kol bitti; dört kol da tamam oldu. Bundan sonra son kısım olarak isim, fiil, mastar ve edat gibi şeylerden birleştirilmiş olan cümleler gösterilecektir.

KİTABIN SONU

— Söz dizimi beyanındadır —

ابتدأت باسم الله تعالى و أيضاً الصلاة والسلام على سيدنا محمد المصطفى وعلى آله وأصحابه انبت به شعباً.

Başladım Al-lah ta'ala adıla ve daḡı şalawt efendimiz Muḡammed Muşafā 'üzerine ve āli āşhabı 'üzerine. 'Onı dilekci getürdüm (1).

من بعد هذا لأجل كلام لتركي كتبت كلمات حتى تتكلم باللسان التركي

Şonra Tütki söylemek 'içün kelāmlar yazdım tā söylesin Tütki dīlile (2).

اعلم يا وادى قراءة العلم فرض . لافائده فى الجهل .

Bil ey 'oğlum 'ilim 'okumak (farzdır). Cehilde fā'yide yokdur (3).

لأنهم قالوا الجاهل مثل الأعمى

Zīrā dīdiler cāhil kör gibi (4).

افتح عينك حتى لا تكن (5) من العميان

Aç gözün tā körlerden 'olmazsın (6).

قبل تعلم العلم (7) لأن اللغة فعل المعلوم

'Önürdi lūgat 'öğren, zīrā lūgat 'ilimleri (n) kīlīdīdür (8).

(1) Ö. N. .... Al-lah ta'ala'nın adıla daḡı şalawt ve selām seyyidimiz Muḡammed Muşafā 'üzerine ve āl ve āşhabı 'üzerine ānı şefi' getürdüm.

(2) Ö. N. Andan şonra Tütki söz 'içün sözler yazdım tā Tütki dil 'ile söyleyesin. (3) Ö. N. Bilgil ey 'oğul 'ilim 'okumak farzdır. Cehilde fā'idet yokdur. (4) Ö. N. Zīrā dimişlerdür cāhil kör gibidür. (5) Ö. N. لا تكون Türk-

çesi de bunu tanırlar. Mısır nüshasındaki şekilden hiç bir anlam elde edilemez; ibare bozuktur. (8) Ö. N. Evvel lūgat 'öğren, zīrā lūgat 'ulū-muḡn kīlīdīdür.

(1) Ö. N. 'ökiiz. (2) Ö. N. buğday başı. (3) Ö. N. terazi. (4) Ö. N. 'oğlaḡ.

انا ماجئت لك

Ben sana geldüm (1)

الطبن والوحل كان كثيراً

Balçık çamur çok 'idi (2)

ما، الشتاء و راح الصيف (3)

Kış geldi yaz gētdi (4)

هذه الليلة تمام

Bu geçe yatalum (5)

في عدد نذهب للجنة

Yarın bahşeye gēdelüm (6)

صلاة المغرب انت اذهب البيت (7)

Ahşam namazı sen gēl eve (8)

الصباح ابنی تقرأ يا ولدي انت فلي

Şabaha ne 'okursın ey 'oğlum sen baña (9)

اقرأ الكافية وكتب اللغة والادب

Kâfiyet 'okurum ve lûgat ve edeb kitabları (10)

لان طلبة العلم جميع هذه الكتب يفرؤنها

Zirā 'ilim talebleri dükeli bu kitabları oku(r)lar (11)

انت (12) يا نور عيني هذا الشذور الذهبي رسائلک امسکها و احفظها لمصلحة لاجل فهم التري و لاجل تکامل الانسان التري.

Sen (13) ey gözüm aydınlığı (14) bu Şuzūru 'z-zahabiyyat (15) risāle-tündür (16) 'onı güzel lut (17) ve ezberle Türkî anlamak 'içün ve Türkî dilin söylemek 'içün (18)

(1) Ö. N. ... gelmedüm; doğrusu budur. (2) Ö. N. Çamur ve balçık çok 'idi. (3) Ö. N. جاء الشتاء وذهب الصيف. (4) Ö. N. Kış geldi yaz gētdi. (5) Ö. N. Bu gece yatalum. (6) Ö. N. Yarın bahşeye gidelüm. (7) Ö. N. Eger temiz isēn seni girli iderler. (8) Ö. N. Ve ahşam namazında sen eve git. (9) Ö. N. Şabaha ne 'okursın ey 'oğul sen baña de ki. (10) Ö. N. 'Okurum Kâfiyet ve lûgat ve edeb kitablarını. (11) Ö. N. Zirā talebe-i 'ilim dükeli bu kitabları 'okurlar. (12) Bu kelime öbür nüshada yoktur. (13) Bu kelime نوری de öbür nüshada yoktur. (14) Buradaki ابدائی yerine öbür nüshada denilmiştir. (15) Ö. N. بوشدور ذهبي yerine بوشدور الذهبي denilmiştir. (16) Ö. N. «Onı güzel lut» yerine رسائلکدر vardır. (17) Ö. N. «Türkî dilin söylemek 'içün» yerine «bır hoş lut». (18) Ö. N. «Türkî dilin söylemek 'içün» yerine «bır hoş lut».

و ايضا اجلس مع العلماء و احرب من الجهلاء

Ve dağhi 'alimlerle 'otur ve cāhillerden kaç (1)

وان كنت نظيفاً بملك وسخ (2)

Eğer sen temiz 'olursan seni gir gibi eyler (3)

لان الشمس عالية ومضيئة وقطة من السحاب تسرهما (4)

Zirā güneş 'üksēk ve aydınlığı ve bır pare bululdan 'onı 'örter (5).

ثم نذهب للمدرسة نقرأ الدرس (6)

Kalk medreseye gidelüm ders 'okuyalım (7)

ومن بعد هذا نجى تكتب و تأكل اكل النواك (8)

Ve hımdan şura geledüm yazalım ve yemek yeyelüm yemişler (9)

جاء زمانها من كثري و غيب و من غير هذه الاشياء ايضا تأكل و تشرب السكر

Zamanı gēldi armuddan ve 'üzümden ve ayrık nesnelerden ve dağhi yeyelüm ve şeker 'içelüm (10)

Sen kanda gētdün (11)

انت ابنی ذهبت

Ben seni 'istēdüm düu

انا طلبتك امس

(1) Ö. N. Dağhi 'otur 'ulemā ile ve cāhillerden kaç. (2) Bu ibare bozuktur, ibarenin bu şekli ile hiç bir anlam elde edilememektedir. Öbür nüshada ise ibare şöyledir: «ان كنت نظيفاً بملك وسخ...» Bu şekilden de bir şey anlaşılmamaktadır. Düşünülel (3) Ö. N. Eğer temiz isēn seni girli iderler. (4) Bu ibarenin Türkçesi her iki nüshada da eksiktir; مضيت kelimesi Mısır nüshasında yanlış çevirilmiş ve öbür nüshada ise hiç alınmamıştır. (5) Ö. N. Zirā güneş yüksekdür ve pare bulul anı 'örter. (6) Ö. N. ثم نذهب للمدرسة نقرأ الدرس. (7) Ö. N. Kalk seninle medreseye gide- (8) Ö. N. من بعد هذا نجى تكتب و تأكل اكل النواك. (9) Ö. N. hımdan şura geledüm yazalım ve yemişler yeyelüm. (10) Ö. N. Zamanı gēldi armuddan yüzümden ve bu nesnelerden gayriden dağhi yeyelüm ve şeker şerbetini 'içelüm. (11) Ö. N. ... gētdün.

Tut bu kitabı altun (1)

هو هذا يكون باقى لا يكون فانى مثل الذهب (2)

Budur baki 'olur, fani 'olmaz altun gibi (3)

ايش هذا الكتاب (4)

Neđir bu kitab

من من اخذته (4)

Kimden aldın (5)

من الذى جاء امس اخذته (4)

Dün gelen kimşeneden aldum

بكم اخذته (4)

Neçeye aldun

بمشرة دنانير اخذته (4)

On altun bile aldum

رخيص اخذته ما اخذته غالى (4)

Uçuz aldun bahalı almadun

هذا الوقت ايش اكلت هل حلوا اكلت ام حامضاً

Şimdi ne yedün tatlı mı yedün ya ekşi mi yedün (6)

اكلت حلوا (4)

Tatlı yedüm

ادخل البيت هات

Eve gir getir (7)

من داخله قلة ما اشرب

'İçerden bir bardak (8) şu 'içerüm (9)

(1) Ö. N. Tut bu altun kitabı. (2) Ö. N. هو يكون باقى لا يكون فانيا مثل الذهب. (3) Ö. N. 'Ol baki 'olur, altun gibi fani 'olmaz. (4) Bu ibareler ve Türkçe karşılıkları öbür nüshada yoktur. (5) Bu den kelimesi الدن (6) Ö. N. Şimdi bu vakitde ne yidün tatlı mı yidün ekşimi. (7) Ö. N. Gir eve getir. (8) Bu kelime "bardak" olacak. (9) Ö. N. 'İçinden bir bardak şu 'içeyüm.

Gey kaftanun şar şariğun (1)

وخذ الاجازة من ابيك نذهب لقاضى المسكر نبوس يده و نكون ملازمينه.

Ve icāzet al babañdan kâzi 'askere geđelüm elini 'öbelüm mülazım 'olalum (2)

تمال قبل نذهب للسوق نأخذ صوفاً نعطيه للخياط يخطيه قفطانا

Gel 'önürdi pazara gidelüm bir şof alalum derziye virelüm kaftan dıksün (3)

و جميع خرجة (4) نعطيه حتى يخطيه فيسع (5)

Ve dükeli harcını virelüm tā teze dıksün (6)

انا اطلب الذهب لاستنبول (7) لاجل القراءة و لاجل التحصيل. اخوتى (8) هناك وايضاً والدك (9) هناك.

Ben gitmek 'iştirim 'İstanbul, 'okumak 'içün ve tahşil 'içün. Kardeş- larum 'ondadır ve daği babam 'onda (10)

لكن (11) انا متى اطلب الذهب اخذ معى كتباً نفيسة و كتناً (12) وارزاً و عدساً لاجل الهدية

Amma ben kaçan gitmek 'iştirim alurum benim 'ile 'iyi kitabları ve keşen ve birinc ve merçemek armağan 'içün (13)

(1) Ö. N. Kaftanını gey ve dülbendini şar. (2) Ö. N. Ve babañdan icāzet al Kâzi 'askere gidelüm elini 'öpelüm ve mülazımları 'olalum. (3) Ö. N. Gel evvel bazara gidüb bir şof alalum terziye virelüm kaftan dıksün. (4) Buradaki kelime öbür nüshaya uyularak خرجة şeklinde düzeltilmiştir. (5) kelimesine, müellif Türkçe anlam vermemiştir; öbür nüshada bunun yerinde قوام kelimesi vardır. (6) Ö. N. Ve dükeli harcını virelüm tā tez dıksün. (7) Ö. N. ...لاستنبول. (8) Ö. N. ...ولاجل ماتلق اخوتى. (9) Ö. N. ...والدى. (10) Ö. N. Ben 'İstanbula gitmek 'iştirim 'okumak 'içün ve anda kardeşlerime buluşmak 'içün ve dađi babam andadır. (11) Ö. N. ...ولكن. (12) Bu Arapça kelime Mısır nüshasında كتابا şeklinde ise de biz her iki nüshadaki Türkçe karşılığına ve öbür nüshadaki Arapçasına göre ...şeklinde düzelttik. (13) Ö. N. Ve lakin ben kaçan gitmek 'iştirim bile alurum nefis kitablar ve birinc ve keşen ve merçemek he- diyye 'içün.

اسمع يا ولدى ان طئت اصف لك سراية السلطان والطلعة والجوامع والمدارس كيف عى

'İşit ey 'oğlum eğer 'iştersen şa'na vaşî 'ideyîn padişah sarayını ve Çalağa ve cāmî'leri ve medreseleri niçedür (1)

اسمع يا روحى سراية السلطان مثل القلعة او اكبر وهذه (2) هي السراية الجديدة

'İşit ey canım padişah sarayı kal'a gibidür ya büyükdür ve bu saray ye'ni saraydür (3)

واما السراية النيقة هناك عى السلطانات (4)

Ve amma eski saray 'onda sultânlar 'içün (5)

وفى باب السراية الجديدة نحو مائة مدفع موجوده (6) لانظرها

Ve ye'ni saray kapusunda yüz top mîkdarı vardür aña nazîr yokdür (7)

واما الجوامع والمدارس كلها بنفب

Ve amma cāmî'leri ve medreseleri heş kubbele'le (8)

والسبانيه باربع مواذن والمناير من الرخام ومن الحشب قلبا

Ve Süleymaniyye dört minareyledür ve menberle'le mermerdendür ve ağaçdan āzdür (9)

واما القلعة (10) بنى امام استنبول (11) لها وحدها باشا و ثانى بخرماب (12) و فلسها ومدافها وجوامها (13) و حما مانها ومراكبها واغربها وحدها

(1) Ö. N. 'İşit ey 'oğul eğer 'iştersen vaşî 'ideyîm şa'na padişah sarayını ve Çalağa ve cāmî'leri niçedür. (2) Öbür nüshada bu kelimesi yoktur. (3) Ö. N. 'İşit benim canım padişah sarayı kal'a gibidür belki büyük ve 'ol ye'ni saraydür. (4) Ö. N. هناك السلطانات. (5) Ö. N. Ve amma eski saray anda sultânlar 'olur. (6) Öbür nüshada bu kelimesi موجوده yoktur. (7) Ö. N. Ve ye'ni saray kapusunda yüz mîkdârı top vardür nazîri yokdür. Burada Mısır nüshasındaki وارد ووز طوب مقدارى ... şeklindeki yanlış parça düzeltilmektedir. (8) Ö. N. Ve amma cāmî'ler ve medreseler heş kubbeledür. (9) Ö. N. Ve Süleymaniyye dört minarelidür ve menberler mermerdendür ve ağaçdan āzdür. (10) Mısır nüshasındaki kelimeyi القلعة kelimesi وجوامها (12) Öbür nüshada burada بخرماباى denilmiştir. (13) Öbür nüshada burada بخرماباى

ولكن مسكن بنى آدم بذهب لاجل الرزق والرزق (1) والاجل ل قتاد ابن جبر

Amma miskin Adem 'oğlını rızk 'içün ve rızk ve ecel eñsesin. dedür kanda kaçur (2)

ياخوجه استنبول (3) من هنا كم يوم هل قرية او (4) ببند والى البحر قرية

Ey hocâ 'İstanbul bundan kaç gündür yakınmıdır yırakmıdır yolda denizden yakındır (5)

اسمع يا ولدى فى البحر مع الريح الطيب عشرون يوماً وفى البر سنون يوماً

'İşit ey 'oğlum denizden güzel yelle yigirmi gündür ve karadan altmış gündür (6)

يا خوجه فى الطريق خوف موجود

Ey hocâ korkmak yolda varmıdır (7)

يا ولدى الطريق امينة لاخوف فيها بل او من المدن (8)

'Oğlum yol emindür korkmak yokdür belki emindür şehirlerinden (9)

الله تعالى يهلك و يخلبك لوالدك و يعطيك الاعمار الطوال (10) حتى نظر اولاد اولادك

Al-lah ta'âla seni babaña bağışlasın ve 'uzun 'ömürleri vîrsün tâ bakarsın 'oğulların 'oğulları (11)

والله تعالى يعطيك المناصب العالية و يهلك اعدائك و يسرك العالم والعدل

Al-lah ta'âla 'ükşek manşiblar vîrsün ve düşmanların helâk olı ve 'ilim 'amel müyesser eylesün (12)

(1) Bu ikinci الرزق kelimesi öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. Ve lakin zavallı Adem 'oğlını rızk 'içün gider ecel eñsesinde kanda kaçur. (3) Ö. N. Hem Arapçasında hem Türkçesinde استنبول şeklindedir. (4) Ö. N. Ey hocâ 'İstanbul bundan kaç gündür yakınmıdır yırakmıdır yāhud denizdenmi yakındır. (5) Ö. N. Ey hocâ 'İstanbul bundan kaç gündür yakınmıdır yırakmıdır yāhud denizdenmi yakındır. (6) Ö. N. 'İşit ey 'oğul denizden eyü rüz-karla yigirmi gündür ve karadan altmış gündür. (7) Ö. N. Ey hocâ yolda korkı varmıdır. (8) Ö. N. بل او من المدن. (9) Ö. N. Ey 'oğul yol-lar emindür anda korku yokdür belki şehirlerden emindür. (10) Ö. N. Al-lah seni bağışlaya ve babaña alıkoya ve uzun 'ömürler vîre tâ ki göresin evladın evladını. (12) Ö. N. Al-lah ta'âla şa'na yüce manşiblar vîre ve düşmanlarını helâk ide ve 'ilim ve 'amel müyesser ide.

Ve amma Ğalaṭa 'İstanbul 'önündedür aña baĥka paṣah vardır ve beṣyüzle kārı ve kal'ası ve topları ve cāmî'leri ve hammamları ve gemileri ve kadirğa baĥkadur (1)

واعلم ان بين استنبول (2) والقلعة البحر والمراكب من الجهتين واقفة

Ve daḥi bil taḥkikan 'İstanbul ve Ğalaṭa arasında deñiz gemilerdür iki yañadan dururlar (3)

واما النسخة من جهة القلعة فيها ازید من ما بین غراب حاضرة دائما

Amma terṣhane Ğalaṭadan yaña 'iki yüz kadirğadan artuk hāzır durur dāyīmā (4)

ولهم طائفة (5) وحدهم واغا من كل شىء كامل واقفون عند الباشا

Ve 'ollara baĥka tayıfe ve aĝa ve her neşneden pütündür paṣah ka- tında dururlar (6)

مى يذهبون لافزوا والحرب (7) منهم من يأخذ حصة كاملة ومن هؤلاء (8) من يأخذ سوا

Ve kaçan giderler ĝazāya ve ğenge 'ollardan kimi bütün pay alır ve bullardan kimi yarım hisse alır ve bullardan kimi beraber alır (9)

هكذا قالوا قم يا ولدى مات كتابك

Şöyle didiler kalk ey 'oĝlum getir kitabun (10)

افرا الدرس (11) كم يوم مافرات

Ders 'oku (11) kaç gündür 'okumadun (12)

(1) Ö.N. Ve amma Ğalaṭa ol 'İstanbul 'önündedür anuñ baĥkadur paṣası ve beṣyüz akçah kārısı ve kal'ası ve topları ve gemileri ve kadirğaları ve hammamları baĥkadur. (2) Ö. N. استنبول (3) Ö. N. Bilgil 'İstanbul ile Ğalaṭa arası denizdür ve gemiler 'iki tarafta turmuşlardır. (4) Ö. N. Ve amma terṣhane Ğalaṭadan yañadur anda 'iki yüzden ziyāde kadirğa dāyīmā hāzırdur. (5) Ö. N. ولهم طوائف (6) Ö. N. Ve anlarun bölüğü ve aĝası baĥkadur ve her neşneleri pütündür paṣa yanında dururlar. (7) Ö. N. منهم من هؤلاء. (8) Öbür nüshada الحرب yerine الحرب N. denilmiştir. (9) Ö.N. Ve kaçan ĝazāya ve ğenge giderler bunlardan kimi bütün pay alır ve bunlardan kimi yarım pay alır ve bunlardan kimi beraber alır. (10) Ö. N. Şöyle didiler kalk ey 'oĝul kitabın getir. (11) Bu parçası ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (12) Ö. N. Kaç gün 'okumadun.

ان لم تقرأ انفاظ (1) انا اطلب ان تكون اعلا الناس جميعا

Eğer 'okumazsın 'incinirim (2) ben 'isterim dükelî kişilerden 'üksek olursan (3)

يا خوجه مات لى شرح الكافي

Ey hoca getir baña Kafiye şerhi (4)

يا ولدى على الرأس واليدين نم

Ey 'oĝlum başım gözüm 'üzerine (5)

وكل شىء تطلب من كتب انا آتيك به ان شاء الله تعالى (6)

Ve her neşne ki 'istersin kitablardan ben saña getirüm in-şā' al-lah ta'āla (7)

ليس الوصية لى عليك افرا افرا (8) وايضاً لانتسابي من الدعا لاجل الله (9)

Hemen baña 'işmarlamak azla 'oku 'oku 'oku ve daḥi beni 'unutma du'adan Al-lah 'içün (10)

ومتى تقرأ هذه الرسالة لانتسى لان هذه الرسالة لتعلمك التركى فقط

Ve kaçan bu rîsāle 'okursın 'utanma zîrā bu rîsāle seni Türki 'öğrenmeñ 'içün (11)

هذه نقلتها من نعلي المتعلم ومن رسالة الغزالي مرفوعة برسالة ابي الولد ومن رسالة نظماً ايضاً (12)

(1) Öbür nüshada ان لم تقرأ انفاظ parçası yoktur. (2) Bu kelimeyi "incinirim," şeklinde okuduk. (3) Ö. N. Ben 'isterim dükelî halkdan yüce olasın. (4) Ö. N. ... şerhini. (5) Ö. N. Ey 'oĝul baş ve göz 'üzerine evet. (6) Ö. N. ... ان شاء الله. (7) Ö. N. Her ne neşne 'istersen kitablardan ben getirürüm in-şā' al-lah. (8) Bu ibarenin Arapçası Mısır nüshasında görülen şekildedir. Buradaki ليس kelimesi yerinde değildir; netekim öbür nüshada bunun yerinde بس denilmektedir. Türkçesine gelince Mısır nüshasında bu da yanlışdır; doğrusu öbür nüshadaki gibi olmalıdır. (9) Ö. N. Öbür nüshada لاجل الله parçası ve Türkçe karşılığı yoktur. (10) Ö. N. Hemen saña vaşiiyetim 'oku ve daḥi beni du'adan 'unutma. (11) Ö. N. Ve kaçan bu rîsāleyi 'okursın 'utanma zîrā bu rîsāle saña Türki bellemek 'içündür ancak. Buradaki bellemek kelimesi belletmek olsa doğrudur. (12) "Ta'lîmu 'l-muta'allim," adındaki kitap, Şeyh Zernucî tarafından telif edilmiştir; İstanbulda birçok defalar basılmıştır, şerhleri de vardır. "Eyyuha 'l-veled," İmam Gazalî'nin küçük bir eseridir; bu da birçok defalar İstanbulda basılmıştır, şerhleri de vardır.

Bu(nı) nakl eyleddüm Ta'lim-ü müta'allimden ve Gazali'nün risâletin-
den biljümüşdür ey 'oğul risâliyle ve dahî nazım bir risâleden (1)

اعلم يا ولى يابى البعد عن هذه الاشياء

Bil ey 'oglum lâıyk budur ki nşnelerden yırak olmak (2)

نوم الصبحه (3)

Şabah 'uyumak (4)

والاكل جنباً

Ve cıñb yemek (5)

والاكل تنكياً

Ve dayanınış yemek (6)

و نداء الوالدين باسمائهما

Ve babaları çağırma adlarıyla (7)

وغسل اليدين بالطين والتراب (8)

Ve el yumak balçık ve toprakla (8)

وكنس البيت بالمنديل

Ve ev süpürmek destmalle (9)

وخطاطة الثوب على بدنه

Ve esbab dikmek gövdesi 'üzerine (10)

و مسيح الوجه بالثوب

Ve yüz silmek gömlekle (11)

واسراع الخروج من المسجد

Ve tiz çıkmak meşcidden (12)

(1) Ö. N. Bunu nakl eyleddüm Ta'limü müta'allimden ve Gazali risâ-
lesinden ki biljümüşdür risale-i eyyuha el-veled 'ile ve dahî manzûm
rîsâleden. (2) Ö. N. Bilgil ey 'oğul 'ırak 'olmak gerek bu nşnelerden.
(3) Ö. N. نوم الصبح (4) Ö. N. Şabah 'uyumak. (5) Ö. N. Ve cənâbetle
yemek. (6) Ö. N. Ve layanıb yemek. (7) Ö. N. Ve valideyni adlarıyla
çağırma; (8) Bu ibare öbür nüshada ikiye bölünmüş ve ve ellerin çamur 'ile
ve غسل اليدين بالطين و غسل اليدين بالتراب
ve yumak, ve ellerin tıbrakla yumak şeklindedir. (9) Ö. N. Ve maqrama
'ile ev süpürmek. (10) Ö. N. Ve gövdesinde esbabın dikmek. (11) Ö. N.
Ve göñlegile yüzün silmek. (12) Ö. N. Ve meşcidden 'accele 'ile çıkmak.

و شراء الكمبرات من البصرة

Ve ekmek paraları satın almak fıkārādan (1)

واطفا الفنبه بالنفس

Ve fetili söndürmek nefesle (2)

ولف السامة في القمود (3)

Ve şarık şarmak 'ı turmakda (4)

و لبس المراويل في الوفوف (5)

Ve don geymek durmakda (6)

كل ذاك بوزن النفر

Heb bullar fakrı mūrīsdür (7)

وحسن الخط من مفاتيح الرزق

Ve güzel ezber yazarmek (8) rızk anahtarıdır (9)

واما (10) كنز الضحك تميت القلب

Ve amma çok gülmek tahkikā yürek 'öldürür (11)

(12) واكرم الاساذ ذا الاشاد و خيراً بالكل شاذى (13)

Ve hocā ikrām eyle irşād ve şāhîbi (14) babanın yegreki 'ilim öğ-
retendür.

(1) Ö. N. Ve fıkārādan etmek 'ufağın satın almak. (2) Buradaki
fitili şeklinde düzelttik. Öbür nüshada: ve nefesile fitil
söndürmek. (3) Öbür nüshada فاقدا yerine فاقدا denilmiştir. (4) Ö. N.
واقفا yerine في الوفوف. (5) Öbür nüshada فاقدا yerine فاقدا denilmiştir. (6) Ö. N. Ve tururken tonın geymek. (7) Ö. N. Heb bunlar
fakr getirür. (8) Bu ibaredeki ezber yazarmek parçası yanlış olacaktır;
netekim öbür nüshada "ve eyü," denilmiştir. (9) Ö. N. Ve eyü yazı rızk
anahtarlarından. (10) Öbür nüshada اما kelimesi ve Türkçe karşılığı
yoktur. (11) Ö. N. Çok gülmek yüreki 'öldürür. (12) Buradan sonraki
cümleler ve Türkçe karşılıkları, ile başlayan parçaya kadar öbür
nüshada yoktur. (13) Buradaki خيراً بالكل شاذى ibaresi eksiktir, Türkçesine
bakılırsa ibare şöyle olmalıdır: خيراً بالكل شاذى (14) Bu Türkçe ibare bozuk-
tur; doğrusu: irşād şāhîbi hocaya ikrām eyle.

BASILMIŞ OLANLAR

- 1 — Türk Zaferine Armağan — Hilâfet, Saltanat ve Cumhuriyet hakkında — 1923
- 2 — Maraş Tarihi ve Coğrafyası
- 3 — Bektaşilik ve Edebiyatı
- 4 — Türk Büyükleri veya Türk Adları (2. basılış)
- 5 — Türk Dili Kurulları
- 6 — Suna ile Çoban Hikâyesi
(1938 yılında Matbuat U. Müdürlüğünün açtığı müsabakada birinciliği kazanmıştır)
- 7 — Baş Belâları (Üç derdelik piyes)
- 8 — Cönk-Birinci Defter (Manzum küçük hikâyeler)
- 9 — Öğüt
- 10 — Türkçemizde Men-Man (T. D. K. yayını)
- 11 — Sakarya Destanı
- 12 — Onuncu Yıl Destanı
- 13 — Türk Dilinde Ekler ve Kökler üzerine bir Deneme (T. D. K. yayını)
- 14 — Divanü-Lügât-it-Türk—çevirme, tıpkıbasım ve dizin (T. D. K. yayını)
- 15 — Ettuhfet-üz-Zekiyye fil-Lügât-it-Türkiyye — çevirme, tıpkıbasım ve dizin (T. D. K. yayını)
- 16 — Tanrı Kitabından Namaz Türeleri-1944
- 17 — Türkçede Kelime Yapma Yolları (T. D. K. yayını)
- 18 — Müyessiret-ül-Ulum-çevriyazılı metin, dizin ve tıpkıbasım (T. D. K. yayını)
- 19 — Eş-Şüzür-üz-Zehebiyye çevirmesi (T. D. K. yayını)

BASILACAK OLANLAR

- 20 — Abuşka Sözlüğü
- 21 — Türk Dilinde Ana Kelimeler

و اکتفا بالواحد تزداد خبر فضل من بصيرتم خير (1)

Vç bir hoca yçter hayr artar saña yol yok 'olur kimim dönçr

وسل و ذاكر اتبا و ذامبا و خذ و قل وكن لذاك كاتبا

Vç şor vç müzakçre eyle gelici vç gidiçiye vç al vç de vç 'ol vç ana yazıcı

فخذ وكن مجتهداً اعمار او ارض بالجهل و عش حماراً

Al vç 'ol 'ömürler müctehidi ya yç hsa kâyıl 'ol echelle vç eşek 'ol (2)

ايهاالوالد النصيحة هينة والعيب قبولها (3)

Ey 'oğul nâsihat kolaydır güç ka bulidür

ايهاالوالد لا تكن من الاعمال الحسنة. فلساً (3)

Ey 'oğul eyü a'amâldan müflis 'olma

ايهاالوالد سألني بعد هذا اليوم الشئ الصعب المشكل عليك بلسان القلب حتى نور بك غائبها

Ey 'oğul şor başa günden şonra neşne ki 'üzeriñe güç 'ola yürek djlile tã saña 'aca'yib gösterçm (4)

ايهاالوالد اعلم ان الجاهلين مرضى والعلماء اطباء لهم

Ey 'oğul bil cāhiller ... lerdür (5) 'ālimleri şabībler dür (6)

اسمع مني هذه النصيحة و اقبلها (7)

Benden işit bu nâsihatı vç ka bul eyle.

(1) Buradaki parçası eksik olmalıdır; Bunun Türkçe karşılığı da bozuktur: saña yol yok, 'olur kimim dönçr. Düşünüle. (2) Ö. N. Vç dā'yimā şalış yahtüd çehle kâ'yıl 'ol vç yaşa eşek. (3) Bu iki ibare ve Türkçe karşılıkları öbür nüshada yoktur. (4) Bu Türkçe ibare Mısır nüshasında Arapçanın tam karşılığı değildir; doğrusu öbür nüshadaki gibi olacaktır: Ey 'oğul başa şor bu günden şonra güc neşneyi ve saña müşkiil 'olanı yürek djlile tã saña göstereyim 'acā'yiblerini. (5) Burada lerdür'den önce şasta kelimesi konulmalıdır. (6) Ö. N. Ey 'oğul bılğıl cāhiller şastalardür vç 'ulemā anlara şabīblerdür. (7) Burada هذا النصيحة parçası ve Türkçe karşılığı Mısır nüshasında yoktur, yalnız öbür nüshada vardır; biz buraya kattık.